

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

En osynlig självklarhet

En diskursanalys av våld i nära relationer utifrån ett
hbtq-perspektiv

Lisa Stenström Lindberg

Kandidatuppsats SOPA 63

HT 2015

Handledare: Tabitha Wright Nielsen

Examinator: Anders Östnäs

Abstract

Author: Lisa Stenström Lindberg

Title: En osynlig självklarhet - En diskursanalys av våld i nära relationer utifrån ett hbtq-perspektiv

Supervisor: Tabitha Wright Nielsen

Assessor: Anders Östnäs

The aim of this study was to examine how the Swedish discourse regarding intimate partner violence affects people who identifies as homosexual, bisexual, transgender or queer (HBTQ/eng: LGBT) who are victims of intimate partner violence. The main purpose was to focus on same-sex intimate partner violence but also to see how descriptions of both intimate partner violence in general and descriptions of same-sex intimate partner violence affects each other. In order to do so I conducted a discourse-analysis using discourse theory as method. As empirical material I selected the public investigation *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck* from 2015. Early in my study I found that international research as well as the public investigation focused on explanations for the violence based on heterosexual relationships. My findings were that the description of victims were female and heterosexual and that the description of perpetrators was male and heterosexual. I also found that people who identifies as homosexual, bisexual, transgender or queer are included in the public investigation but was excluded in the investigations using of “men’s violence against women” as the main explanation to intimate partner violence. In my analysis I used queertheory and theories of heteronormality to describe that this is because heterosexuality is seen as natural and is also why people who identifies as homosexual, bisexual, transgender or queer are excluded in the public investigation and in the discourse of intimate partner violence at large.

Keywords: Same-sex intimate partner violence, LGBT, heteronormality, queertheory

Nyckelord: Våld i samkönade relationer, HBTQ, heteronormalitet, queerteori

Förord

Sedan länge har jag sett mig själv som medveten om strukturer i samhället och vad dessa kan göra med människor och deras liv. Jag har i och med detta insett att ingen är perfekt och för att vara medveten måste en ta till sig ny kunskap men också inse sina egna brister. Jag är själv vit, kvinna och heterosexuell och har därför många privilegier i samhället. Med denna uppsats har jag fått utmana mitt eget tänk om kön och sexualitet vilket har varit svårt men också givande och lärorikt. Jag vill uppmana andra att utmana sig själva i detta, se bortom det som kan se som naturliga förklaringar till fenomen och ställa sig frågorna: Varför har vi dessa tankar och vad är det som har skapat dem?

Jag vill först och främst tacka min handledare Tabitha Wright Nielsen för feedback och tiden du lagt ner på att läsa min undersökning. Jag vill tacka min mamma Eva och min syster Linnéa som ställt upp och läst igenom och gett värdefulla tips om både stort och smått i arbetet. Jag vill också tacka hela gänget som suttit tillsammans på Orkanen och skrivit, utan er skulle den här processen vart mycket lång och tråkig, speciellt utan chipsfredag och lyxlunch.

Lisa Stenström Lindberg

Malmö, januari 2015

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Begreppsdiskussion	7
1.4 Disposition.....	8
2. Kunskapsläge och teoretiska perspektiv	9
2.1 Kunskapsläge.....	9
2.2 Queerteoretiskt perspektiv.....	12
2.2.1 Queerteori.....	13
2.2.2 Den heterosexuella matrisen	14
3. Metod och material	15
3.1 Vetenskapsteoretisk grund.....	15
3.2 Diskursteori.....	15
3.3 Material och urval.....	18
3.4 Etik och min egen förståelse	20
4. Analys	21
4.1 Beskrivning av offer och förövare	21
4.1.1 Beskrivningar av offer	22
4.1.2 Beskrivning av förövare	23
4.1.3 Sammanfattning av offer och förövare.....	25
4.2 Beskrivningar av hbtq och våldsutsatthet	26
4.2.1 Vad som sägs.....	26
4.2.2 Tillträde i diskursen.....	28
4.2.3 Uteslutning från diskursen.....	29
4.2.4 Sammanfattning av hbtq.....	32
4.3 En osynlig självklarhet	33
4.3.1 Exempel: Hedersrelaterat våld och förtryck.....	34
4.3.2 Heterosexualiteten som antagande	38
5. Slutsatser och diskussion	42
5.1 Sammanfattning och slutsatser.....	42
5.2 Avslutande diskussion.....	43
Referenslista	45

1. Inledning

Våld i nära relationer är ett mångtydigt begrepp. En vanlig uppfattning är att det främst handlar om fysiskt våld mot närstående, men det finns många olika former av våld och utsatthet som kan förekomma i nära relationer. De olika formerna av våld och utsatthet kan sammanfattas med fysiskt våld, sexuellt våld, psykiskt våld, social utsatthet och materiell/ekonomisk utsatthet (Socialstyrelsen). Om du är utsatt för våld av närstående kan du vara utsatt för endast en form av våld men också en kombination av dessa. I många diskussioner om våld i nära relationer är utgången att det är män som utsätter kvinnor för våld, att den främsta förklaringen är maktbalansen mellan könen, då används begreppet mäns våld mot kvinnor (Johnsson-Latham 2014, Lundgren 2004, Wendt Höjer 2002). Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och utbrett samhällsproblem, men våld i nära relationer kan också förekomma i parrelationer som inte innefattas av begreppet mäns våld mot kvinnor:

Våld existerar i såväl heterosexuella relationer som i lesbiska. Det förekommer inom bögrelationer, mot bisexuella kvinnor i heterosexuella relationer, mot bisexuella män i homorelationer, och mot transpersoner i hetero- bi- eller homosexuella relationer. Men färre lesbiska, homosexuella, bisexuella och transpersoner [...] än heterosexuella som utsätts för våld i nära relationer polisanmäler brottet eller söker annan hjälp trots att våldet som sådant inte skiljer sig åt utan kan vara lika grovt. (Knöfel Magnusson 2010, s. 9)

Det finns likheter och olikheter i våldet som hbtq-personer¹ är utsatta för. Den främsta likheten är att det handlar om att förövaren, oavsett kön, vill ha makt och kontroll över sin partner där våldet är en del av strategin för att upprätthålla makt och kontroll. (Holmberg & Stjernqvist, s. 12). Det som främst skiljer sig mellan våld i heterosexuella relationer och våld i hbtq-relationer är att makten inte kan förklaras med könsmaktsperspektivet, det vill säga mäns våld mot kvinnor inte passar in som förklaringsmodell för hbtq-personer (Ristock 2002, s. 8). Denna undersökning kommer att problematisera förklaringar till våldet i relation till hur offentligheten pratar om detta utifrån ett hbtq-perspektiv.

¹ Hbtq-begreppet förklaras vidare i avsnittet *Begreppsdiskussion*

1.1 Problemformulering

År 2005 gjorde forskarna Carin Holmberg & Ulrica Stjernqvist studien *Våldsamt lika och olika: Om våld i samkönade parrelationer* vilket är den första, och enda, svenska studien som gjorts inom ämnet våld i samkönade relationer. I studien, som gjordes på 2013 medlemmar från RFSL, framkom det att 9,8 % av de som identifierar sig som hbtq (homosexuell, bisexuell, trans och queer) var utsatta för någon form av våld av en nuvarande partner (Holmberg & Stjernqvist 2005, s. 49). Även om studien kan anses liten tyder ändå siffrorna från undersökningen på att våldet faktiskt är ett socialt problem och att fler studier som denna behövs för att undersöka våldet och dess omfattning. I studien ingick också en separat delstudie där ideella och anställda på bl.a. kvinnojourer och mansjourer intervjuades med syftet att se hur de bemöter personer som har utsatts för samkönat partnervåld genom att fråga om deras beredskap inför detta. Det blev tydligt att bristen på kunskap om bemötande av personer som utsatts för samkönat partnervåld var mycket stor hos de flesta organisationer som intervjuades (Holmberg & Stjernqvist 2005, s. 41). NCK (Nationellt Centrum för Kvinnofrid) släppte rapporten *Våld i samkönade relationer - en kunskaps och forskningsöversikt* år 2009. I denna presenteras tidigare forskning på ämnet där majoriteten är internationell forskning. Författarna menar att våld i samkönade relationer är ett ämne som har hamnat i skymundan i svensk våldsforskning och att intresset främst har legat hos uppsatsskrivande studenter under de senaste två decennierna (NCK 2009, s. 67). De argumenterar för att bristen på forskning i Sverige leder till brist på kunskap och evidensbaserade metoder. För att ta reda på mer om utsattheten och bristen på kunskap om hbtq och våld i nära relationer är det intressant att se vilken sorts hjälp dessa personer får i samhället.

Steen (2003, s. 116) beskriver att tidigare användes familjevåld eller våld inom familjen som en könsneutral beteckning för bl.a. kvinnomisshandel i rapporter i Sverige. Efter detta börjades begreppet mäns våld mot kvinnor att användas för att tydligt markera vem som är ansvarig för våldet. Steen beskriver det som man efter detta, främst i olika myndighetsrapporter, försökt inkludera homosexuella relationer. Detta blir problematiskt då det fortfarande finns könsstereotypa offer- och gärningsbeskrivningar. Så det som styr hur våldet beskrivs är offentliga rapporter och lagar och hur dessa beskriver våld i nära relationer har ändras över tid enligt Steen. Att fokusera på mäns våld mot kvinnor, och då utgå från en heterosexuell relation som norm, kan vara bra då det i många fall handlar om just män som utövare och kvinnor som offer, till exempel är förövare av sexuellt våld nästan uteslutande män (NCK 2014, s. 66). Jag blir dock intresserad av vad detta kan ha för konsekvenser för de

personer som inte passar in i definitionen av en heterosexuell relation. Att se till offentliga dokument som sedan styr hur lagar utformas vilket i sin tur styr hur olika verksamheter jobbar med frågor om våld blir då intressant. Statliga offentliga utredningar speglar samhället och definierar sedan fältet som jobbar med våldsutsatta. Jag vill undersöka beskrivningar av våld i samkönade relationer ur ett makro-perspektiv, hur offentligheten pratar om detta. Jag vill se till både det som beskrivs om våld i nära relationer kopplat till hbtq men också undersöka det som blir dolt i beskrivningarna, d.v.s. vad som sägs och vad som inte sägs.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur det talas om våld i nära relationer utifrån ett hbtq-perspektiv i SOUn *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. Jag kommer utgå ifrån följande frågeställningar:

- Hur konstrueras diskursen om våld i nära relationer i utredningen?
- Vad nämns och vad utelämnas i diskussioner om våld kopplat till hbtq-personer?
- Hur kan diskursen om våld i nära relationer förstås utifrån ett queerteoretiskt perspektiv?

1.3 Begreppsdiskussion

Jag kommer använda mig av paraply-begreppet *Hbtq* då jag anser att det är det bredaste begreppet. Jag utgår ifrån RFSLs (Riksförbundet för homosexuellas, bis sexuellas, transpersoners och queeras rättigheter) definition av hbtq som begrepp: "Ett paraplybegrepp för homosexuella, bis sexuella, transpersoner samt andra personer med queera uttryck och identiteter" (RFSL). Jag använder mig av *hbtq-personer* genomgående som benämning när jag talar om personer som ingår i definitionen. Jag använder mig av begreppet *samkönade relationer* för att få fram att det inte gäller just heterosexuella relationer men också för att detta är begreppet som många rapporter och mycket forskning använder. Dock kan detta begrepp vara problematiskt för att det kan signalera en asexuell relation och att istället använda icke-heterosexuell relation kan vara ett alternativ (NCK 2009, s. 12). Dock har det begreppet icke-heterosexuell relation kritiserats för att utgå ifrån en heterosexuell relation som norm, vilket också är varför jag väljer att använda mig av begreppet samkönade relationer i min undersökning.

1.4 Disposition

Inledningsvis presenterar jag tidigare forskning på ämnet våld i samkönade relationer och forskningsförklaringar till kunskapsläget i *Tidigare forskning och teoretiska perspektiv*. I detta avsnitt presenterar jag också det queerteoretiska perspektivet och vilka begrepp från detta jag kommer att använda i min analys. I *Metod och material* presenterar jag min vetenskapsteoretiska grund, poststrukturalismen, där jag vidare kopplar detta till mitt val av diskursteori som metod. I detta avsnitt presenterar jag mitt material och urval samt för en etisk diskussion om valet av ämne och material. Här för jag också en diskussion om min egen förförståelse och min position till ämnet. Efter detta inleder jag analysen som jag har delat upp i tre olika teman: *Beskrivning av offer och förövare*, *Beskrivningar av hbtq och våldsutsatthet & En osynlig självklarhet*. I *Slutsatser och diskussion* börjar jag med att sammanfatta det jag kommit fram till i analysen samt avslutar min undersökning med en avslutande diskussion om mina slutsatser.

2. Kunskapsläge och teoretiska perspektiv

I detta avsnitt introduceras forskning om våld i samkönade relationer och omfattningen av våld i samkönade relationer för att ge läsaren en bakgrund till ämnet. Här presenteras också forskning om det offentliga, samhällsdiskursen och de styrande krafterna inom den, och hur det talas om samkönade relationer där. Avsnittet presenterar hur forskning förklarar hur detta kan påverka de som blir utsatta för våld i samkönade relationer och förklaringar till varför kunskapsläget ser ut som det gör. I detta avsnitt förklaras också det queerteoretiska perspektivet som analysen har som utgångspunkt och vilka begrepp från queerteorin som används i analysen.

2.1 Kunskapsläge

I huvudsak utgår forskning om våld i nära relationer utifrån en heterosexuell syn (NCK 2009, s. 67), d.v.s. att forskningen har fokus på heterosexuella mäns våld mot heterosexuella kvinnor. På grund av detta finns det i Sverige idag inget större fokus på just våld i samkönade relationer och det finns lite forskning i jämförelse med t.ex. forskning från USA.

I litteraturgenomgången *Kvinna slår kvinna, man slår man: homosexuell partnermisshandel* av Lars Gårdfeldt diskuteras främst homosexuellas situation och den baseras på beskrivningar av homosexuellas egna erfarenheter blandat med olika forskningsresultat. Våld i homosexuella parrelationer beskrivs som ett folkhälsoproblem som det inte pratats tillräckligt om. Författaren beskriver en brist på identifikation hos homosexuella som är våldsutsatta, d.v.s. en avsaknad av referensramar för tolkning av våldet de utsätts för (Gårdfeldt 2003, s. 21-22). Detta kopplas till fokuset på heterosexuella relationer och våld vilket kan ses som en förklaring till bristen på kunskap, det prioriteras helt enkelt inte. Gårdfeldts litteraturgenomgång kan ses som en kritik av den heteronormativa förståelsen av våld.

Som nämnt i inledningen gjorde Holmberg & Stjernqvist den första, och enda, svenska studien inom ämnet våld i samkönade relationer år 2005 som heter *Våldsamt lika och olika: om våld i samkönade parrelationer*. Syftet med studien är att visa att våld i samkönade relationer finns och på så sätt, i förlängningen, kräva åtgärder från samhället (Holmberg & Stjernqvist 2005, s. 7). Den är som sagt rätt liten i storlek då den gjordes på 2013 medlemmar från RFSL. Av alla respondenter uppgav en fjärdedel att de hade utsatts för någon form av psykiskt, sexuellt och/eller fysiskt våld i nuvarande eller en före detta relation och av de utsatta i en nuvarande relation var 33 % lesbiska kvinnor och 46 % homosexuella män (Holmberg & Stjernqvist 2005, s. 123, 51). Författarna menar att resultatet konstaterar att det faktiskt finns ett problem och att det är angeläget att utveckla stöd och hjälp till gruppen trots att gruppen som undersöks är liten

och inte representativ för hela gruppen hbtq-personer (Holmberg & Stjernqvist 2005, s. 126). Att göra studier som denna är svårt då det inte finns information om hur stor den faktiska populationen är då sexuell läggning inte registreras i Sverige (Holmberg & Stjernqvist 2005, s. 27-28).

Rent internationellt finns det många omfångsundersökningar av förekomsten av våld i lesbiska parrelationer och i dessa finns en väldigt stor spridning mellan 17-52 %. Omfångsundersökningar om våld i homosexuella mäns våld i parrelationer är mycket färre men visar ungefär samma spridning som för lesbiska parrelationer. (NCK 2009, s. 28). Precis som Holmberg & Stjernqvist, menar den amerikanska forskaren Renzetti att hennes studie *Violent betrayal: partner abuse in lesbian relationships* inte främst är till för att mäta förekomsten av våld i lesbiska parrelationer i stort men att den snarare visar på att våld är ett reellt problem i samkönade relationer (Renzetti 1992, s. 19).

Den norska kriminologen Nils Christie har utformat en teori om "det ideala offret" i sex olika steg. Ett idealiskt offer har fullständig och legitim status som offer om de uppfyller krav ett, att vara svag, samtidigt som offret måste uppfylla krav sex, att ha tillräckligt med makt i samhället för att kunna kräva status som idealiskt offer (Christie 2001, s. 47-50). De två kraven kan ses som motsägelsefulla men exemplet heterosexuell kvinna passar in då kvinnan ses som svagare än mannen och mer utsatt samtidigt som att hon som kvinna idag har status att bli offer då samhället i stort har uppfattningen om att heterosexuella kvinnor är utsatta för mäns våld och därför behöver hjälp från samhället. Syftet med uppsatsen är att se hur våld i samkönade relationer konstrueras och därför måste analysen ha med beskrivningar av det som sägs om det som ses som idealiskt för ett offer för att få en bild av detta.

Knöfel Magnusson (2010, s. 9) menar att våld i nära relationer inte bara drabbar heterosexuella par utan våld förekommer oavsett sexuell läggning/identitet, dock är våld i samkönade relationer ett relativt dolt fenomen. Magnusson menar att hbtq-personer som är utsatta för våld inte polisanmäler brott eller söker hjälp i samma utsträckning som heterosexuella gör. Detta förklaras med begreppet dubbel isolering som hbtq-personer som är våldsutsatta upplever, det vill säga att heteronormativa värderingar gör att hbtq-personers förhållanden är mer osynliga och värderas annorlunda i samhället. Detta gör innebär att du som hbtq-person lever i en relation som inte till fullo accepteras av omgivningen och samtidigt är våldsutsatt. (Knöfel Magnusson 2010, s. 37).

Förutom den svenska forskningen som presenteras ovan är det internationell forskning som gjorts på ämnet, främst från USA. Antologin *Naming the violence: speaking out about Lesbian battering* av Kerry Lobel kom ut redan 1986 och är en av de första böckerna som finns

om just våld i samkönade relationer. Antologin beskrivs som ett nyckelverk som "satte våld i lesbiska parrelationer på agendan" (NCK 2009, s. 25). Den bygger främst på lesbiska kvinnors berättelser om misshandel vilka varvas med artiklar som problematiserar våld i lesbiska relationer. Författaren beskriver själv antologin som "the first step in speaking out about a problem that has been ignored for too long" (Lobel 1986, s. 1).

I *No more secrets: violence in lesbian relationships* beskriver Ristock att den dominerande förståelsen av våld i nära relationer har könsmaktsperspektivet i centrum och att detta perspektiv på våld är begränsande. Ristock (2002, s. 120-121) anser att synsättet konstruerar och bekräftar heteronormativa förklaringar till våld i samkönade relationer. Ristock menar att med detta synsätt blir det också svårt att kunna undersöka betydelsen av maktdynamik som kan vara viktigt i samkönade relationer där våld förekommer (till exempel samma fysiska storlek eller att det inte finns en maktobalans baserat på kön).

I artikeln "Relationship Quality and Domestic Violence in Women's same-sex relationships: The Role of Minority Stress" av Balsam & Szymanski försöker författarna konkretisera den dubbla utsattheten som lesbiska och bisexuella kvinnor drabbas av i ett homofobiskt samhälle. Olika typer av stressfaktorer kopplat till stigmatiseringen av homo- och bisexuella i heteronormativa kontexter sammanfattar de med begreppet "minority stress" som kan uttryckas i en form av internaliserad homofobi (Balsam & Szymanski 2005, s.266). Vidare menar författarna att detta kan innebära att en hbtq-person integrerar samhällets negativa attityd i sin självbild, och att den internaliserade homofobin kan vara en effekt av diskriminering eller homofobiskt våld. Att då kanske behöva dölja sin sexuella orientering kan göra att en misshandlad kvinna inte ser andra alternativ än att stanna i en våldsam relation (Balsam & Szymanski 2005, s. 259).

Sokoloff & Pratt har skrivit antologin *Domestic violence at the margins: readings on race, class, gender and culture* som har som syfte att belysa grupper som inte inkluderats i forskning kring mäns våld mot kvinnor tidigare. I förordet förklarar Beth E. Richie att ett stort syfte med antologin är att belysa hur mäns våld mot kvinnor drabbar alla grupper av kvinnor på olika sätt och att kvinnors sociala villkor påverkar hur våldet ska tolkas. Kvinnor kan inte ses som en enhetlig kategori. På grund av detta behöver skillnader mellan grupper uppmärksammas för att kunna få en riktig förändring i samhället och en förändring för våldsutsattas situation (Richie 2005, s. xv-xviii). Antologin fokuserar på kvinnor men kan även ses som en kritik mot förenklade förklaringar till våld i nära relationer i stort och att det behövs flera olika perspektiv och olika förklaringar för att kunna få en riktig förändring för alla utsatta i samhället.

Då rättssystemen ser olika ut i olika länder kan forskning kopplat till lagsystem hittas i litteratursökningar, mer än till just offentliga utredningar som vi har i Sverige. Svensk forskning kopplat till "offentligheten" (t.ex. lagar, förordningar, offentliga utredningar) finns tyvärr endast om våld i nära relationer med utgångspunkt i heterosexuella relationer. Morin problematiserar lagarna i USA i relation till våld i samkönade relationer och hur vissa stater har valt att inte inkludera dessa i lagstiftningar om våld i nära relationer. Morin förklarar att stater har ett val i om de vill inkludera samkönade relationer i sin lagstiftning eller inte. Hon argumenterar för att detta inte borde vara ett val utan en självklarhet att ha med i lagstiftningen då alla offer ska vara likvärdiga inför lagen. (Morin 2014, s. 477).

Gail Mason är en australiensk genusforskare som menar att policydokument och riktlinjer beskriver våld i nära relationer som något som riktas mot heterosexuella kvinnor enbart. Hon menar att en konsekvens av att inte benämna lesbiska kvinnors utsatthet är att våld i nära relationer endast kan vara en erfarenhet som heterosexuella kvinnor kan dela (Mason 1997, s. 50). Att vara våldsutsatt blir då att vara en heterosexuell kvinna genom beskrivningar i policydokument, policydokument kan tolkas som t.ex. offentliga utredningar.

En anledning till varför den internationella forskningen har kommit längre på området våld i samkönade relationer är främst för att svensk forskning om våld i nära relationer utgår från radikalfeministiska tankegångar om det sexualiserade våldet som ett yttersta uttryck i en patriarkal ordning, vilket internationell forskning inte alltid gör (Dahl 2005, s. 31). Det vill säga att svensk forskning ofta utgår ifrån den heterosexuella relationen, både medvetet och omedvetet. Denna faktor gör det ännu mer relevant att ha en kritisk inställning och ett annat perspektiv till prioriteringen av heterosexuella relationer.

Sammanfattningsvis så är den svenska forskningen bristfällig inom ämnet våld i samkönade relationer och den internationella forskning som finns visar på en brist på förklaringar till våldet vilket är negativt i själva arbetet med våld i nära relationer kopplat till hbtq-personer. Förklaringen till detta är främst att både svensk och internationell forskning utgår ifrån den heterosexuella relationen som norm. Detta har i sin tur negativa konsekvenser för vilken hjälp hbtq-personer kan få från samhället samt vilket bemötande de kan förvänta sig om de behöver stöd utifrån att vara våldsutsatt.

2.2 Queerteoretiskt perspektiv

Som den tidigare forskningen visar finns en syn på våld i nära relationer som utgår ifrån en heterosexuell relation, med kvinnor som offer och män som våldsutövare. Denna undersökning

har ett kritiskt perspektiv till det som är vedertaget normalt och använder därför teorier som kan bena ut och förstå denna syn.

2.2.1 Queerteori

Queer är ett begrepp som är mångtydigt och brett. En gemensam uppfattning av queer är att det är någon form av kritik/belysande av normer. Fanny Ambjörnsson beskriver det som att:

... queer riktar strålkastarljuset mot det påstått normala. Snarare än att kämpa för att likställa homo- med heterosexualitet, uppmanar queer oss att tänka bortom uppdelningarna. Att enkelt vända upp och ner på antagandet att det finns ett normalt och ett onormalt sätt att vara sexuell kvinna eller man. På så sätt ger queer oss redskap att ifrågasätta samhällets för givet tagna sanningar, vara sig det handlar om sexualitet eller annan form av normalitet. (Ambjörnsson 2006, s. 9).

Queer beskrivs vidare som svårt att ringa in och identifiera då det är ett brett begrepp. Queerteori har trots bredden en fokus på “den heterosexuella dominansen som en förtrycksmekanism” (Rosenberg 2011, s. 63). Att queerteori ses som så bred är antagligen då den bland annat utgår ifrån poststrukturalistiska tankegångar² om hur kön skapas i användningen av språket och precis som poststrukturalism ses queerteori som en kritik mot det självklara i samhället.

En av huvudteoretikerna inom queerteori är könsteoretikern Judith Butler från USA. I boken *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion* beskriver hon handlingar, gester och begär som performativa handlingar då de aktivt gör något med vår könsidentitet, eller en upplevelse av en inre organiserad genuskärna, som i sin tur kan ses som en effekt av upprepade performativa handlingar (Butler 2007, s. 214). Det vill säga att genom upprepade performativa handlingar skapas vår identitet. Butler menar också att inte bara genus (det sociala/kulturella) utan även kön (det biologiska) är konstruerat, d.v.s. att kön inte är något naturligt färdigbestämt utan är lika konstruerat som genus är (Butler 2007, s. 56). I analysen kommer jag att utgå ifrån att både sexualitet och kön är något som är konstruerat för att kunna se bortom den heterosexuella relationen som huvudfokus för att sedan kunna bryta ner denna.

² Poststrukturalistiska tankegångar, d.v.s. från poststrukturalismen, förklaras vidare i *Vetenskapsteoretisk grund* men kort kan poststrukturalism beskrivas som ett vetenskapsteoretiskt perspektiv som ser verkligheten som ständigt föränderlig och att inget är bestämt eller fixerat även om vi som människor kan uppfatta något som naturligt och oföränderligt.

2.2.2 Den heterosexuella matrisen

Heteronormativitet är det som upprätthåller heterosexualiteten som det naturliga och det allomfattande i samhället. Det kan vara institutioner, lagar, strukturer, relationer och handlingar. (Ambjörnsson 2006, s. 52). Att vara heterosexuell är något som ses som åtråvärt och blir ett naturligt sätt att leva som människa. Butler har teoretiserat detta med begreppet "heterosexuella matrisen". Hon använder begreppet genomgående i *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion* där det beskrivs som:

... en hegemonisk diskursiv/epistemologisk genusmodell som utgår från att kroppars koherens och begriplighet med nödvändighet förutsätter ett stabilt kön som uttrycks genom ett stabilt genus (med maskulinitet som uttryck för man och femininitet som uttryck för kvinna) som definieras oppositionellt och hierarkiskt genom heterosexualitetens tvingande praxis. (Butler 2007, s. 236).

Enkelt förklarat så finns det endast man och kvinna som positioner och dessa ställs i motsats till varandra, både kroppsligt och beteendemässigt, samtidigt som de förväntas åtrå varandra sexuellt (Ambjörnsson 2006, s. 112). Att kön, genus och begär hör ihop och ses som en naturlig kedja i Butlers teori om den heterosexuella matrisen. Antagandet om det kroppsliga könet, antagandet om det sociala beteendet och antagandet om begäret av en annan är tydligt bestämt i den heterosexuella matrisen. Kön, genus och begär ställs också mot varandra som binära oppositioner, det vill säga att man och kvinna ses som naturliga motsatser till varandra som hör ihop (Butler 2007, s. 56). Den heterosexuella matrisen kommer att användas som teori i denna undersökning i t.ex. sökandet efter heteronormativitet, hur detta definieras och hur det motiveras. Den heterosexuella matrisen kan ses som en form av diskurs som finns i det svenska samhället idag, speciellt i diskursen om våld i nära relationer. Heterosexualiteten är utgångspunkten i nästan all tidigare forskning och i arbetet med våld i nära relationer i Sverige.

Sammanfattningsvis innebär att ha ett queerteoretiskt perspektiv att vara kritisk till det vedertagna normala när det kommer till könsroller och sexualitet bland annat. Det innebär också att ha en kritik mot heteronormativitet då denna ses som en tvingande praktik i samhället. Att ha ett queerteoretiskt perspektiv gör att det går att se bortom normativa beskrivningar och på så sätt se alternativa beskrivningar som möjliga.

3. Metod och material

Nedan presenteras min metodologiska ansats och mitt val av diskursteori som metod för undersökningen. Här presenteras material och urval. Jag för även en etisk diskussion och reflekterar över min egen förförståelse och min position till ämnet.

3.1 Vetenskapsteoretisk grund

I min undersökning utgår jag ifrån poststrukturalismen som menar att vår tillgång till verkligheten alltid förmedlas genom ett filter som utgörs av språk (Lykke 2009, s. 72). Enligt poststrukturalismen får fenomen betydelse genom att skilja sig från andra fenomen samtidigt som de kan ändra betydelse utifrån vilket sammanhang de används i. Betydelser kan aldrig få slutgiltig fixering utan befinner sig i ständig (om)förhandling (Winter Jørgensen & Phillips 2000, s. 17-18). Betydelser skapas i den konkreta användningen av språket samtidigt som de kan reproduceras och/eller förändras. Det finns inte en tydlig struktur för betydelser utan de är rörliga och förskjuts konstant (Lykke 2009, s. 76). I min undersökning ser jag verkligheten som föränderlig och att det inte finns ett bestämt eller fixerat sätt att förstå något. Det är med språket och i våra sociala sammanhang som vi skapar det som vi uppfattar som bestämda sätt i hur ett fenomen förstås. Detta innebär också att jag genom min analys inte förtäcker någon form av objektiv sanning utan att jag endast belyser ett fenomen utifrån teorier jag själv valt.

3.2 Diskursteori

Med bakgrund av ovanstående kommer jag att använda mig av de politiska teoretikerna Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori som metod. Jag har valt denna metod främst för att jag vill analysera diskurser då jag är intresserad av hur de konstrueras och för att diskursteori har en utgångspunkt i poststrukturalismen. Diskurs kan beskrivas som ett bestämt sätt att tala om och förstå världen, det vill säga att det finns ramar som bestämmer vad som är sant, korrekt, rimligt och så vidare (Börjesson & Palmblad 2007, s. 13). Diskursteori har i sig inga tydliga riktlinjer för hur den ska utföras, vilket också gör att den kan användas som både teori och metod och är ett rätt fritt analysverktyg. Diskursteori som metod och vad den utgår ifrån för tankegångar sammanfattas bra i följande citat:

Den överordnade tankegången i diskursteorin är att sociala fenomen så att säga aldrig är färdiga eller totala. Betydelser kan aldrig slutgiltigt fixeras, vilket ger plats

för en ständig social strid om definitioner av samhälle och identitet - en strid vars utfall får sociala konsekvenser. Diskursanalytikerns uppgift är att studera strävan att etablera entydighet i det sociala på alla nivåer. (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 31)

Själva syftet med diskursteorin är att kartlägga processer där kamp om teckens betydelse ska fastställas, det är också i dessa kamper som visa betydelser senare kan uppfattas som naturliga (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 32). Jag utgår ifrån att det i den offentliga utredningen jag ska analysera finns en diskurs om våld i nära relationer kopplat till heterosexualitet. Denna diskurs är så bred så att den ingår i flera olika diskurser om våld, t.ex. om samkönade relationer och våld, som i sin tur hela tiden påverkar och förändrar den rådande diskursen. Jag vill, med hjälp av diskursteori, analysera denna kamp som då kan uppstå och hur den rådande diskursen om våld i nära relationer har kommit att ses som den naturliga. Som jag beskrivit ovan kan den svenska diskursen om våld i nära relationer verka rätt fixerad, att se den som föränderlig och konstant förhandlingsbar gör analysen mer öppen för andra tolkningar än den heterosexuella tolkningen.

Laclau & Mouffe menar att en diskurs är en tillfällig tillslutning med en fixerad betydelse, men att detta kan ändras. Genom artikulationer kan betydelsestrukturer inom en diskurs formas på ett oförutsägbart sätt (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 36). Mitt material, en offentlig utredning, är i detta fall en artikulation inom diskursen våld i nära relationer som är med och formar den. För att förstå artikulationerna presenterar Laclau & Mouffe en rad olika teoretiska begrepp som kan användas i en diskursteoretisk analys. För att förstå artikulationer använder jag mig av diskursteorins begrepp *moment*, *element*, *nodalpunkter*, *subjektspositioner* och *mästersignifikanter* (Winter Jörgensen & Phillips 2000, Bergström & Boréus 2000).

Diskursen har många tecken omkring sig och dessa teckens olika betydelser kan hota stabiliteten i diskursen. Alla tecken i en diskurs är *moment* vars betydelse fixeras när de skiljer sig från varandra på bestämda sätt. (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 33). Diskursen vill tillsluta moment tillsammans för att avskaffa mångtydighet. *Element* är istället tecken som är mångtydiga och i ständig kamp i diskursen. (Bergström & Boréus 2000, s. 229-230). Elementen har helt enkelt inte slutgiltigt fixerats i diskursen eller fått sin mening som tecken. Diskursen är en tillslutning där teckens betydelseglidningar stannar. Privilegierade tecken, eller privilegierade moment, inom en diskurs kallas *nodalpunkter*. En nodalpunkt kan ses som ett nav i diskursen som alla moment rör sig kring och nodalpunkten centrerar diskursen.

Nodalpunkten är med andra ord ett tecken som alla andra tecken ordnas och får betydelse från. (Ibid). Med hjälp av Laclau & Mouffes begrepp vill jag få en bild av kampen inom diskursen.

Slutligen kommer jag att utgå ifrån Laclau & Mouffes definition av *subjektspositioner* i min analys. De menar att i diskursen finns det vissa positioner att inta och det är tydligt vilka positioner subjektet kan eller får inta. (Winter Jørgensen & Phillips 2000, s. 48). Till positionerna knyts förväntningar om hur man ska uppföra sig eller vad man ska säga och inte säga. Subjektspositionerna är alltid rörliga, precis som diskurserna, men förändring av positioner är trög och svår vilket kan göra att de uppfattas som fasta. Tecken som knyts till subjektspositioner kallas för *mästersignifikanter* vilket kan beskrivas som förväntningar inom en diskurs på hur en person ska vara eller bete sig (Winter Jørgensen & Phillips 2000, s. 49-50). Ett exempel på detta skulle kunna vara att subjektspositionen kvinna kopplas mästersignifikanten svag och subjektspositionen man till mästersignifikanten stark. En sammanfattning av vad en diskurs kan göra med människors identitet är att:

Diskursen ger således vissa handlingsanvisningar till människor som identifierar sig som man eller kvinna, anvisningar som man mer eller mindre måste leva upp till om man av omvärlden vill bli betraktad som en (riktig) man eller kvinna. (Winter Jørgensen Phillips 2000, s. 50).

Kritik mot diskursteori är att när allt kan uppfattas som diskurs så finns det ingen verklighet. Andra teoretiker som använder sig av diskursbegreppet skiljer diskursiva praktiker och sociala praktiker åt medan Laclau & Mouffes diskursteori menar att alla sociala praktiker är diskursiva, att inte allt är språk utan att diskurser även är materiella (Winter Jørgensen & Phillips 2000, s. 42). Allt finns och existerar rent materiellt men vad t.ex. en människa är och vad det innebär att vara människa är något diskursivt skapat. Det är på samma sätt med våld i nära relationer, vem som är utsatt och inte utsatt enligt samhället är diskursivt skapat. Allt är föränderligt och som Laclau & Mouffe menar "kunde allt ha varit annorlunda - och kan bli annorlunda" (Winter Jørgensen & Phillips 2000, s. 62).

Med diskursteori som metod får jag inte reda på hbtq-personers egna uppfattningar och erfarenheter av våld i nära relationer då det är mina egna tolkningar som görs. Detta är en viktig aspekt för att få full förståelse för ämnet och att kunna utforma hjälp och stöd på rätt sätt. Att se till hbtq-personers egna uppfattningar och erfarenheter är dock inte syftet med undersökningen och intresset ligger främst i att se hur offentligheten pratar om detta.

Att se verkligheten som socialt konstruerad av språk och av våra sociala sammanhang menar vissa kritiker är oanvändbart både vetenskapligt och politiskt då en forskare inte kommer fram till vad som är "riktigt". Resultatet är bara en historia och vad som bör och inte bör göras i samhället är bara en åsikt från forskaren (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 149). Som försvar kan en mer objektiv undersökning kritiseras då en sådan istället får fram enkla förklaringar till fenomen utan djup eller nyanserade förklaringar till varför ett fenomen kan uppfattas som det gör. En undersökning som bygger på att verkligheten är konstruerad av språk och sociala sammanhang handlar om att föra en kritisk forskning och få fram olika subjektiva uppfattningar. För att få fram detta måste forskaren vara delaktig och göra egna tolkningar.

3.3 Material och urval

Börjesson & Palmblad (2007, s. 11) menar att naturligt material, material som redan är producerat, ger en bättre bild av samhällslivet och av social interaktion som kan ha ägt rum även om forskaren inte varit närvarande. Att välja empiri som redan existerar innebär att jag inte producerar och tolkar materialet samtidigt, det vill säga att jag personligen inte varit närvarande vid materialet jag tolkar. Att använda offentliga dokument ger en bra bild av hur samhället ser på samkönade relationer och våld då offentliga dokument representerar den offentliga debatten om ämnet. Att dokumenten redan finns gör också att jag inte behöver intervjua politiker eller liknande för att komma fram till vad samhället har för syn eller hur det pratas om samkönade relationer och våld. Det är också offentliga dokument som är styrdokument när lagar ska röstas fram och när verksamheters rutiner ska formars. Detta gör att jag kan få en bild av hur detta senare kan komma att påverka våldsutsatta hbtq-personer.

För att uppnå mitt syfte och besvara mina frågeställningar har jag valt att genomföra en dokumentanalys med diskursteori som metod. Bryman (2011, s. 494) beskriver dokument som datakälla och listar det han benämner som officiella dokument från statliga myndigheter och att dessa kan vara av nytta från samhällsforskare. Jag är intresserad av att belysa våld i samkönade relationer ur ett större samhälleligt plan, ett makroperspektiv, vilket gör att en analys av offentliga utredningar blir passande. Jag har valt att analysera en statlig offentlig utredning från Socialdepartementet som utgavs i juni 2015. På uppdrag av regeringen förslår den en nationell strategi för det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra med titel *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck* (SOU 2015:55). Det är viktigt att nämna att utredningens uppdrag bygger på jämställdhetspolitiska mål som i sig främst riktar sig till mäns och kvinnors lika villkor mer än möjligheter att ha olika

identiteter och sexualiteter. Denna utredning kommer dock att påverka arbetet med alla våldsutsatta, inte bara de våldsutsatta som påverkas av jämställdhet mellan könen, och därför är det ändå relevant och viktigt att problematisera utredningen.

En diskursanalys kan göras på många olika typer av material. För att få förståelse för upplevelser av att vara utsatt för våld i en samkönad relation skulle t.ex. bloggar, artiklar eller böcker skrivna av hbtq-personer med erfarenhet av våld i nära relation vara bra material att analysera för att försöka hitta deras egna ord och upplevelser. På så vis skulle jag få en uppfattning av hbtq-personers del i diskursen på ett helt annat sätt än med att se till det offentliga. Detta är dock inte syftet med undersökningen och att se till en offentlig utredning är passande då syftet är att se till hur det talas om våld i samkönade relationer i stort. Ett alternativ till material hade varit att se till äldre utredningar eller att använda fler utredningar än just den jag har valt att analysera. Jag har valt att inte använda äldre utredningar för att våld i samkönade relationer är ett så pass ungt ämne så att det sällan tas upp i tidigare utredningar. att göra en jämförelse över tid och se till fler utredningar och jämföra över tid istället går inte att genomföra inom ramen för denna undersökning. Därför kommer fokus att ligga på en utredning och omfattande läsning kommer att göras av denna.

Jag har valt den nyaste utredningen som behandlar våld i nära relationer, vilket då blev en utredning från juni 2015, främst för att få en så bra representation av dagens diskurs om våld i samkönade relationer som möjligt. Det finns dock ingen utredning som fokuserar på just våld i samkönade relationer, därför har jag valt en utredning med ett brett syfte och har valt att se helheten genom att analysera både vad som sägs och inte sägs. Jag har därmed gjort ett målstyrt urval genom att välja ut en enhet, i detta fall en viss form av dokument, med direkt hänvisning till de forskningsfrågor som jag har formulerat (Bryman 2011, s. 350). När jag analyserar min empiri har jag fokuserat på när hbtq-personer nämns i utredningen men också jämfört med delarna som beskriver heterosexuella relationer och våld för att förstå diskursen om våld i nära relationer och hur denna påverkar hur det talas om våld i samkönade relationer. I utredningen har jag främst fokuserat på de delar som beskriver våldsutsatta som grupp då jag inte haft som fokus att undersöka vilken slags strategi och mål som utredningen presenterar. Själva strategin i sig beskriver främst hur arbetet ska organiseras och handlar mer om organisation och olika aktörer. Jag är mer intresserad av grunderna till vad strategin kommer att basera sig på och varför just mäns våld mot kvinnor valts som begrepp. Jag har läst igenom hela utredningen på cirka 400 sidor och har sedan valt ut cirka 200 sidor som jag sedan letat teman och kodat i. Jag har t.ex. valt bort kapitel om kostnadsberäkningar och delar som berör organisering och samverkan då detta inte är relevant i förhållande till syftet med min undersökning.

3.4 Etik och min egen förförståelse

Etisk forskning står för en medveten reflektion över vad själva forskningen kan innebära för inblandade forskningsdeltagare, forskningssamhället och samhället i stort (Kalman & Lövgren 2012, s. 9). Den viktiga etiska aspekten för mig blir då hur min undersökning kan komma att påverka den utsatta gruppen jag väljer att fokusera på. Att kategorisera och belysa gruppen våldsutsatta i samkönade relationer kan bidra till en form av stigmatisering då de skulle kunna ses som annorlunda och utstötta i samhället. Jag tänker dock, med tanke på avsaknaden av tidigare forskning och genom att belysa deras situation med en analys av offentliga dokument, att det främst är ett sätt att bidra till mer kunskap och förhoppningsvis mer hjälp.

Vetenskapsteoretikern Donna Haraway menar att det inte finns någon objektiv kunskap och har myntat begreppet situerad kunskap, det vill säga att kunskap alltid påverkas av den position som forskaren har. På grund av detta är det väldigt viktigt för forskaren att vara medveten om sina utgångspunkter och redogöra dessa i sin forskning (Haraway 1988, s. 581). Jag har en egen förförståelse för ämnet då jag har jobbat med våldsutsatta kvinnor och barn under socionompraktiken och jag har en grundläggande kunskap om våld i nära relationer. Jag upplevde själv att samkönade relationer och våld inte var något som vi jobbade med, eller ens kom i kontakt med. Detta har såklart skapat frågetecken hos mig själv och jag har, vilket är viktigt att poängtera, en föreställning om att detta inte prioriteras inom verksamheter som jobbar med våld i nära relationer eller på en större samhällsnivå. Jag tycker att antagandet om kvinnor som offer och män som gärningsmän är gynnsamt i den verksamhet jag jobbat inom. Trots detta är det intressant att se vad som har lett fram till att jag själv uppfattar det så och vilka diskussioner som föregår prioriteringen av mäns våld mot kvinnor. Med en teoretisk ingång som är poststrukturalistisk i ämnet blir det intressant att se hur det då blir för de personer som inte ingår i den rådande diskursen om våld i nära relationer.

Sandell beskriver, i en tolkning av Haraway, att forskaren måste vara medveten om att den berättar en berättelse utifrån egna förståelser där det är tydligt vem som talar och för vem (Sandell 2005, s. 81). Därför är det också viktigt att poängtera min egen position som heterosexuell kvinna som undersöker om hbtq-personers situation. Jag inser mitt eget privilegium och hur jag själv är en del av en diskurs som reproducerar det jag vill undersöka och problematisera. Det är viktigt att poängtera att denna undersökning är min egen tolkning och min berättelse om ett ämne.

4. Analys

I min analys benar jag ut hur diskursen om våld i nära relationer ser ut i utredningen för att sedan komma in på hur diskussioner ser ut om just hbtq-personer och våld. Jag börjar analysen med temat *Beskrivningar av offer och förövare* där jag börjar med att identifiera nodalpunkter och moment i diskursen. I temat *Beskrivningar av hbtq och våld* beskriver jag hur utredningen talar om hbtq och våld och hur de inkluderas och/eller exkluderas i diskursen om våld i nära relationer. I slutet av analysen i temat *En osynlig självklarhet* tar jag upp ett exempel från utredningen för att ge läsaren en bild av hur antagandet om heterosexualitet ter sig i diskursen om våld i nära relationer för att sedan analysera detta i diskursen om våld i nära relationer i dokumentet i stort.

4.1 Beskrivning av offer och förövare

Inledningsvis identifieras nodalpunkterna i diskursen om våld i nära relationer, det vill säga privilegierade tecken inom diskursen (Bergström & Boréus 2000, s. 229-230), för att skapa en bild av hur diskursen ser ut. Redan i början av utredningen framkommer två tydliga begrepp, vilket sedan används genomgående i utredningen:

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är brottsliga gärningar. Vi menar att det behövs ett tydligare ställningstagande från samhällets sida om att det handlar om brottsoffer och gärningsmän. (SOU 2015:55, s. 19).

Att gärningsman och brottsoffer ger olika berättelser av det våld och de övergrepp som skett är det vanliga scenariot som yrkesverksamma på olika myndigheter möter. (SOU 2015:55, s. 167).

Arbetet handlar om brottsoffer och gärningsmän [...] (SOU 2015:55, s. 353).

Här går det att identifiera de två utmärkande nodalpunkterna inom diskursen om våld i nära relationer: offer och förövare, eller brottsoffer och gärningsmän som utredningen främst benämner dem. Nodalpunkterna kommer att kallas för offer och förövare i analysen. Då diskursen handlar om just våld i nära relationer är det inte förvånande att nodalpunkterna som är utmärkande är just offer och förövare då någon blir utsatt för våld av en någon annan. I detta avsnitt undersöks olika beskrivningar av ett offer eller en förövare, vilka moment som kopplas

till dessa och om det finns element runt dessa. Då nodalpunkter är det som ses som ett nav i diskursen, det som centrerar diskursen, (Bergström & Boréus 2000, s. 229-230) blir det intressant att beskriva dem för att se hur inkluderande och/eller exkluderande diskursen och dess centrala byggstenar är för hbtq-personer.

4.1.1 Beskrivningar av offer

I det första citatet av de tre ovan använder utredarna begreppet "mäns våld mot kvinnor" när de beskriver våld i nära relationer. I detta begrepp är det tydligt att det är kvinnor som är utsatta för våld, det vill säga att offret är en kvinna. I avsnittet "Några inledande ord" i utredningen identifieras beskrivningar av offer som "utsatta kvinnor", "unga kvinnor" och beskrivningar av utsatta som "hon". De har valt att beskriva kvinnor som offer utan vidare reflektion, vilket gör det till ett tydligt ställningstagande redan från början av utredningen. Kvinna kopplas tydligt till att vara offer vilket gör att kvinna kan ses som ett moment i diskursen då det tydligt tillsluter sig till nodalpunkten offer (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 33).

Carin Holmberg och Viveka Enander beskriver de komplexa känslor som i en nära relation binder kvinnan till den våldsutövande mannen som ett "traumatiskt band" där hennes olika känslor av kärlek, rädsla, hat, medlidande, skam, skuld och hopp tvinnas samman. Inom kvinnan lever två krafter, en som anpassar sig för att överleva och en som motsätter sig övergrepp och våld. (SOU 2015:55, s. 153).

Kvinnan kan ha två jag inom sig, dels ett jag som har internaliserat mannens världsbild, hon bär den skuld och skam som borde vara hans, och dels ett jag som kräver upprättelse. (SOU 2015:55, s. 154).

Därefter handlar det om att också bli emotionellt fri och bryta det känslomässiga bandet till våldsutövaren. (SOU 2015:55, s. 155).

Från citaten ovan går det att utläsa att ett offer är en kvinna som har mycket känslor, tankar och krafter inom sig. Mannen beskrivs som en del av kvinnan i beskrivningarna. Kvinnans relation till mannen är central i beskrivningen av henne som våldsutsatt. Positionen offer kan utläsas som en subjektposition som tillskrivs mycket känslor och tankar samt har internaliserat mannen i sig. Dessa känslor och tankar kan ses som mästersignifikanter inom diskursen då kvinnor som är utsatta ska känna mycket känslor och vara nästan en del av mannen rent

känslomässigt. För att kunna vara subjektspositionen offer är dessa mästersignifikanter viktiga. (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 50).

Kvinnor som är offer kan också tillhöra alla samhällsklasser och vara i olika åldrar:

Den vanligaste formen av våld mot kvinnor och flickor utövas däremot i hemmet och inom familjen, av en närstående man. Mäns våld mot kvinnor förekommer i alla samhällsklasser och i alla åldersgrupper. (SOU 2015:55, s. 52).

Det könsneutrala osynliggör också ofta den vanligaste formen av våld i nära relationer, särskilt när det handlar om upprepat och allvarligt våld, dvs. det som män utövar mot kvinnor i nära heterosexuella relationer. (SOU 2015:55, s. 50).

I dessa beskrivningar ses våldsutsatta kvinnor som en bred grupp. Kvinnor som är utsatta för den vanligaste formen av våld ses dock som heterosexuella, vilket i sig stänger ute vissa personer från att kunna tillhöra gruppen offer i utredningen. Mason beskriver det som att våld i nära relationer blir en erfarenhet som endast heterosexuella kvinnor kan dela i beskrivningar av våld i nära relationer i t.ex. policydokument (Mason 1997, s. 50), vilket denna beskrivning av ett offer kan tillhöra.

De flesta stödinsatser är inte riktade till någon särskild grupp, utan till kvinnor generellt. (SOU 2015:55, s. 159).

I citatet ovan framkommer det att kvinnor som grupp är generell vilket tydliggör antagandet av kvinnor som offer för våld i nära relationer.

4.1.2 Beskrivning av förövare

Offer är kan utläsas som en kvinna. Som en motsats till detta beskrivs förövaren som en man i utredningen:

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som orsakar våldsutsatta kvinnor och barn stort fysiskt och psykiskt lidande. (SOU 2015:55, s. 19).

Det är män som orsakar offer lidande, d.v.s. de är förövarna. Man kopplas tydligt till att vara förövare vilket gör att man kan identifieras som ett moment inom diskursen, precis som kvinnor identifieras som moment diskursen (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 33). Dock är de kopplade till två olika nodalpunkter.

Ett viktigt steg i arbetet mot pojkar och mäns våld mot kvinnor och barn är att tidigt upptäckt våldsutsatthet samt att undersöka de bakomliggande orsakerna till pojkars och mäns våldsbeteende. (SOU 2015:55, s. 20).

Mer fokus framöver behöver läggas på att fokusera på våldets orsaker och främjande och våldsförebyggande insatser för att förhindra att pojkar och män utövar våld. (SOU 2015:55, s. 23).

Det som många forskare dock är eniga omkring är att våldsutövande män brister i ansvarstagande för våldet, en brist som också bidrar till att upprätthålla våldet. (SOU 2015:55, s. 155).

Enligt utredningen har pojkar och män ett våldsbeteende, vilket ska förhindras och mer fokus ska läggas här. Det kan utläsas beskrivning av våld i nära relationer vilket är att det är männen som utövar våld, detta är genomgående i utredningen. Som Mason menar så kan beskrivningar av våld i nära relationer begränsa då de utgår ifrån att det är heterosexuella kvinnor som är utsatta (Mason 1997, s. 50). Här blir det tydligt att detta också gäller män med bilden av män som förövare och att män måste ta ansvar för våld. Precis som i beskrivningar av offer framställs också förövarna som heterosexuella. Männen är också utsatta för våld, fast i andra former än kvinnor:

Män utsätts oftare för våld än kvinnor, men i båda fallen utövas våldet främst av män. De flesta män utövar inte våld, men mäns våld mot kvinnor och mot andra män är utbrett. Ett tydligt mönster i våldet, såväl internationellt som i Sverige, är att män huvudsakligen utsätts för våld utomhus, av okända män. Den vanligaste formen av våld mot kvinnor och flickor utövas däremot i hemmet och inom familjen, av en närstående man. Mäns våld mot kvinnor förekommer i alla samhällsklasser och i alla åldersgrupper. (SOU 2015:55, s. 52).

För att närma oss en förståelse kring män som utövar våld mot kvinnor behöver detta våld ses som endast ett av flera våldsuttryck för män. Det allra mesta av våldet utövas av män gentemot andra män. Forskning visar att våld hör nära samman med maskulinitetsnormer, att män förväntas att kunna använda sig av våld och att våld kan vara ett sätt att få status som man. (SOU 2015:55, s. 88).

Att män utsätts mer för våld än kvinnor kan utläsas som ett element i diskursen då det motsäger antagandet om att kvinnor är utsatta för mäns våld. (Bergström & Boréus 2000, s. 229-230). Elementet kan dock finnas till då dess betydelse "motiveras bort" med förklaringen att mäns våld mot kvinnor är fokuset i denna utredning. Mäns våld mot män tillhör inte diskursen om våld i nära relationer utifrån beskrivningar av utredningen. Subjekspositionen som förövare och som man kan här identifieras och är en position som tillskrivs ansvar för sitt våld samtidigt som våld beskrivs som statushöjande för många män, dessa kan ses som mästersignifikanter i relation till subjektet. (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 50).

4.1.3 Sammanfattning av offer och förövare

Ovan har nodalpunkter för diskursen identifieras och moment/element kopplade till dessa. För att problematisera dessa beskrivningar kan Christies teori om det ideala offret appliceras. Ett idealt offer i utredningen kan beskrivas som en heterosexuell kvinna som är utsatt för våld av hennes partner som är man och heterosexuell. Christies teori har två steg som kan ses som motsägelsefulla, det vill säga att steg ett är att offret ska ses som svagt och steg sex att offret ska ha tillräckligt med makt att kunna kräva status som offer (Christie 2001, s. 47-50). Offret i utredningen passar in i steg ett här då kvinnan är utsatt av en man och ses som mycket utsatt, hon har också svårt att se hur hon ska komma ur sin jobbiga situation på grund av känslor om skuld och skam inför sin situation. Utifrån Christies beskrivning kan detta beskrivas som en svaghet. Angående steg sex gör denna utredning detta åt kvinnan då hon gång på gång motiveras som utsatt och som i behov av hjälp. I beskrivningar av ideala offret skapas också hennes motsats - mannen som förövare. Som Butler (2007, s. 56) beskriver det så ses man och kvinna som binära oppositioner, varandras motsatser och dessa positioner är svåra att rubba och inta av de som inte definieras som man eller kvinna utifrån kontexten som kan läsas ut från diskursen om våld i nära relationer. Att kvinnor som grupp ses som generell kan ses som en spegling av generaliseringen av kvinnor som offer i utredningen.

4.2 Beskrivningar av hbtq och våldsutsatthet

I denna del presenteras vad utredningen tar upp om hbtq-personer och hur denna grupp beskrivs. Här identifieras diskursen om våld i nära relationer mer genom att både identifiera vad som ger hbtq-personer tillträde i diskursen men också vad som kan vara uteslutande från diskursen.

Utredningen ska presentera en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck med målet att det ska upphöra. Hbtq-personer får dock plats i utredningen:

I utredningens uppdrag ingår vidare att uppmärksamma homosexuella, bisexuella och transpersoners utsatthet för våld. (SOU 2015:55, s. 36).

Redan tidigt i utredningen syns en skillnad i prioriteringen då upphöra och uppmärksamma inte har samma tyngd. Detta avsnitt börjar med att se till vad som faktiskt sägs om hbtq-personer i utredningen, detta avsnitt är rent deskriptivt och det förs ingen djupare analys. I diskussion om inkluderande och exkluderande analyseras det som faktiskt sägs.

4.2.1 Vad som sägs

Då utredningen ska uppmärksamma hbtq-personers utsatthet för våld har våld i hbtq-relationer en egen del i utredningen på ca 3 sidor (av totalt 464 sidor). De börjar avsnittet med att presentera den första (och enda) svenska undersökningen som gjorts, d.v.s. Holmberg & Stjernqvists undersökning från 2005 och presenterar bland annat att undersökningen kom fram till att homo- och bisexuella inte söker hjälp i samma utsträckning som heterosexuella. Vidare presenterar de att det finns likheter i våldet, vilket kan ses som en inkludering i diskursen:

Det finns dock likheter mellan det våld som förekommer i heterosexuella/olikkönade relationer och det våld som förekommer i hbtq-relationer, exempelvis vad gäller gradvis isolering och normalisering av övergreppen. Det systematiska våldet – psykologiskt, fysiskt och/eller sexuellt har samma allvarlighetsgrad, omfattningen av psykiska och fysiska skador och de känslomässiga banden är liknande. (SOU 2015:55, s. 91).

Just i detta avsnitt presenteras inte olikheter i våldet vidare utan olikheter i utsatthet och vidare att hbtq-personer kan drabbas av homofobi, vilket stämmer överens med den internaliserade homofobin som Balsam och Szymanski menar påverkar hbtq-personers självbild (Balsam & Szymanski 2005, s. 259):

Hbtq-personer kan dessutom vara mindre benägna att berätta om sin våldsutsatthet eftersom det då ofta krävs att personen kommer ut både som hbtq-person och som våldsutsatt. Detta medför att hbtq-personer är en särskilt utsatt grupp som kan behöva särskilda stödinsatser. (SOU 2015:5, s. 91).

RFSL lyfter att hbtq-personer ofta är drabbade av homofoba och transfoba värderingar och attityder och heteronormativt bemötande och stereotypa bilder av brottsoffer och gärningsman, utifrån inrotade föreställningar om manligt och kvinnligt. (SOU 2015:55, s. 91).

De presenterar också att hjälp och stöd saknas för gruppen i stort och de menar också på att:

Det finns mycket lite forskning på området våldsutsatta hbtq-personer. Mer studier kring hbtq-personers livssituation och våldsutsatthet behövs för att kunna förbättra bemötandet och hjälpen till dessa. (SOU 2015:55, s. 93).

Detta är såklart helt sant och utredningen refererar främst till Holmberg & Stjernqvist, det blir dock problematiskt att stanna där. I avsnittet *Tidigare forskning* i denna uppsats presenterades forskning som finns, främst internationell, ingen av dessa nämns i utredningen förutom Holmberg & Stjernqvists undersökning. Men som de skriver så behövs det mer forskning, dock kan det alltid vara bra att se till den som finns när de ska belysa en grupp med behov av särskilda stödinsatser. Här refererar de också till RFSL vilket i utredningens referenslista ser ut att vara en muntlig replik som RFSL gett utredarna, vilket i sig inte går att hitta som källa. Det RFSL säger bygger dock på forskning, forskning som bland annat presenterats tidigare i denna undersökning, i avsnitt *Tidigare forskning*. Hbtq och hedersrelaterat våld och förtryck ses som en mycket utsatt grupp, vilket jag återkommer till senare i analysen i *Exempel: Heder*.

4.2.2 Tillträde i diskursen

I diskussion om våldsförebyggande arbete går det tidigt att identifiera ett inkluderande förhållningssätt i relation till våld i nära relationer i utredningen:

Arbeta med attityder, normer värderingar kring våld, kön och föreställningar om maskulinitet är ytterligare en viktig aspekt. (SOU 2015:55, s. 19).

Detta kan beskrivas som ett inkluderande förhållningssätt till människor i allmänhet. Utredningen förklarar sin förståelse för olika grupper av våldsutsatta och säger såhär om hbtq:

Utredningen ska även uppmärksamma hbtq-personers utsatthet för våld i nära relation. Inom utredningen är vi medvetna om att våldsutsatta hbtq-personer är en särskilt utsatt grupp som behöver anpassade stödinsatser. Det är ett viktigt, befintligt ansvar för samhällsaktörer att tillgodose också denna grupps särskilda behov. (SOU 2015:55, s. 49).

Här visar utredningen på att de vill inkludera hbtq-personer pga. av deras särskilda utsatthet. I utredningen presenteras också kvinnor med särskild sårbarhet och då presenteras våldsutsatta hbtq-kvinnor som en grupp och vidare ses unga transpersoner som särskilt utsatta:

Flera grupper av våldsutsatta kvinnor kan också ha liknande erfarenheter av fördomar och stereotypa föreställningar som leder till diskriminering, t.ex. hbtq-kvinnor som är utsatta för olika former av våld, trakasserier, hatbrott och diskriminering, inom nära relationer eller utanför. (SOU 2015:55, s. 83).

Dessutom pekar de studier som finns på att unga transpersoner drabbas särskilt hårt av stigmatisering och diskriminering. (SOU 2015:55, s. 83).

Personer som identifierar sig som män och är utsatta nämns också, dock med tydliggörandet att de inte ingår i uppdraget:

Att uppmärksamma mäns våld mot kvinnor motsäger inte att män som utsatts för våld i nära relationer uppmärksammas, men det ingår inte i uppdraget för den nationella strategin. (SOU 2015:55, s. 52-53).

Med detta sagt är det viktigt se att män som utsätts för våld, särskilt de som utsätts grovt våld, är brottsoffer i behov av skydd och stöd. Denna grupp faller utanför utredningens uppdrag, men deras komplexa situation bör noteras. (SOU 2015:55, s. 94).

Utredningen menar att gruppen är viktig att inkludera. I relation till Morin som menar att det borde vara en självklarhet att inkludera samkönade relationer (Morin 2014, s. 477) kan det i en första överblick se ut som att utredningen är mycket inkluderande för andra grupper än bara män och kvinnor.

4.2.3 Uteslutning från diskursen

Som visat ovan ska hbtq uppmärksammas i denna utredning, men bara till viss del. Detta blir tydligt redan i uppdelningen av ett uppmärksammande av hbtq och våld i relation till att mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.

Utredningen refererar till tidigare utredningar eller tidigare utredare där våld i nära relationer används som begrepp, istället för mäns våld mot kvinnor eller att de använder begreppet våld i nära relationer:

I regeringens *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer* sammanfattades regeringens ambitionshöjning i form av 56 åtgärder som riktades till 13 myndigheter. [...] I april 2012 tillsatte regeringen en nationell samordnare mot våld i nära relationer som i juni 2014 presenterade slutbetänkande *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga. Förslag för ett effektivare arbete*. (SOU 2015:55, s. 57).

Detta är en indikation på att tidigare utredningar har använt sig av ett bredare begrepp. Alltså har ett neutralare begrepp än mäns våld mot kvinnor använts tidigare. Det används dock inte i denna utredning. Morin skriver om valet att kunna inkludera hbtq i lagstiftning i USA och hur detta kan se väldigt olika ut (Morin 2014, s. 477) och uppenbarligen finns valet även i Sverige, kopplat till begreppsdefinitioner i offentlig utredningar. Anledningen till valet att inte använda

dessa begrepp förklaras vidare i utredningen och när de beskriver sitt uppdrag som inkluderande ges en begreppsmotivering plats:

Det är dock viktigt att framhålla att det finns en mycket tydlig politisk konsensus om att mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. [...] Det finns i dag t.ex. åsikter om att våld i nära relationer är ett bredare begrepp och det mest passande att använda. Att använda begreppet våld i nära relation är ett inkluderande och könsneutralt ”paraply” som inbegriper allt våld i heterosexuella relationer och våld i hbtq-relationer. (SOU 2015:55, s. 50).

Det könsneutrala osynliggör också ofta den vanligaste formen av våld i nära relationer, särskilt när det handlar om upprepat och allvarligt våld, dvs. det som män utövar mot kvinnor i nära heterosexuella relationer. [...] våld riskerar att neutraliseras och osynliggöras om enbart könsneutrala förståelser om våld är utgångspunkter i en verksamhet som hanterar våld i nära relationer. (SOU 2015:55, s. 50).

De väljer aktivt att använda begreppet mäns våld mot kvinnor genomgående i utredningen. De försvarar bland annat valet med den politiska konsensus som finns och att våld i heterosexuella relationer är det vanligaste förekommande som i andra definitioner riskerar att osynliggöras och neutraliseras. Denna förklaringsmodell kan ses som en anledning till varför våld i nära relationer inte används som begrepp.

En tydlig aspekt i utredningen är att de utgår ifrån jämställdhetspolitiska mål, vilket i sin tur påverkar valet av vilket begrepp som används:

Jämställdhetspolitikens uppgift är att verka för en jämlik relation mellan kvinnor och män som grupper och jämställdhetspolitikens ansvar gäller det våld som män utsätter kvinnor för. Detta innebär att det finns avgränsningar och grupper av våldsutsatta som inte inryms. Bland annat ingår inte arbete mot våld i homo-, bi-, trans, queer-relationer (hädanefter kallat hbtq-relationer). (SOU 2015:55, s. 47).

Här är det tydligt att hbtq-personer exkluderas. Jämställdhetspolitiken som grund för att tolka våldet har bland annat problematiserats av RFSL, vilket utredningen presenterar:

Till exempel kritiserar RFSL det jämställdhetspolitiska delmålet för att det är heteronormativt och att förövaren nästan alltid antas vara en man och offret en kvinna, vilket de menar gör att hbtq-personer exkluderas. [...] Jämställdhetspolitikens uppgift är dock att verka för att mäns våld mot kvinnor bekämpas. (SOU 2015:55, s. 47).

Jämställdhetspolitiken är i sig exkluderande då hbtq-personer inte ingår här. Men om hbtq-personer inte får plats i denna utredning var får de då plats? Det närmaste de kommer är en strategi från 2014:

Regeringen antog 2014 *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck* för att stärka arbetet för hbt-personers situation i Sverige. Där pekas ett antal fokusområden ut och strategiska myndigheter utses i syfte att skapa förutsättningar för ökad kunskap och likvärdigt bemötande. Ett av målen för strategin är att minska hbt-personers utsatthet för våld, diskriminering och andra kränkningar. (SOU 2015:55, s. 93).

Strategin som beskrivs i citatet ovan handlar om hbtq-personer utsatthet i stort men det är otydligt om just våld i nära relationer tar plats här. Att förklaringen till våld bygger jämställdhetspolitik och könsmaktsordningen är förenklande och begränsande och kan drabba de grupper som inte passar in i förklaringen med denna motivering (Richie 2005, s. xv-xviii, Ristock 2002, s. 120-121).

Subjektpositionen hbtq-person som kan utläsas i utredningen känns motsägelsefull och spretig i de olika beskrivningarna, det ses som både en viktig position fast samtidigt oviktig. Mästersignifikanterna som tillskrivs en hbtq-person är tvetydiga då gruppen ses som särskilt utsatt och behöver mycket hjälp från samhället samtidigt som de exkluderas i definitioner av en våldsutsatt (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 48-50). Mycket av diskussionen om begreppsdefinitioner bottnar i förklaringar till våldet och dess uppkomst. Den rådande förklaringen till våldet är inte inkluderande för hbtq-personer då könsmaktsordningen ses som övergripande. Gårdfeldt (2003, s. 21-22) beskriver att det inte finns tillräckligt med referensramar för hbtq-personer att kunna identifiera sig själva med i relation till att vara våldsutsatt. Att hbtq-personer inte inkluderas i de förklaringar till våld som finns gör också att

det kan bli svårt att analysera våldet de är utsatta för när antaganden om kön, sexualitet och våldets mekanismer är för starka för att ge plats till andra förklaringar än just dessa.

Vidare beskriver utredarna sin inställning till att förstå våldet på olika sätt:

... olika sätt att förstå våldet kan leda fram till olika typer av samhällsliga insatser för att stoppa det. Men också att olika förståelser kan leda fram till samma insatser. Stridigheter om ”rätt” förklaringsmodell riskerar att bli kontraproduktiva och det är viktigare att utvärdera och förbättra olika verksamheters resultat. Det bör också påpekas att det finns ett mycket tydlig politisk konsensus kring behovet av att mäns våld mot kvinnor ska upphöra... [...] Samtidigt menar vi att oavsett vad man väljer att kalla arbetet, och oavsett vilken exakt teoretisk grund som anläggs, så är förståelsen underordnad att våldsutsatta kvinnor och barn får rätt stöd och skydd utifrån sina behov. (SOU 2015:55, s. 172).

De menar att de har samhället bakom sig, med den tydliga politiska konsensusen, vilket i sin tur innebär att samhället i stort faktiskt exkluderar hbtq-personer som är utsatta för våld i nära relationer. De menar också att stridigheter om förklaringsmodeller riskerar att bli kontraproduktivt. Att strida för sina rättigheter ses då som kontraproduktivt vilket i sin tur blir exkluderade för hbtq-personer. Att inkluderas i förklaringar i utredningen, som hbtq-personer, blir svårt.

En hbtq-person har svårt att passa in förklaringarna till våld vilket göra att hbtq kan avläsas som ett element i diskursen om våld i nära relationer, det vill säga att hbtq som begrepp är mångtydigt och i en faktisk kamp med diskursen om våld i nära relationer (Bergström & Boréus 2000, s. 229-230). Utredningen utgår ifrån specifika beskrivningar av offer och förövare där kön och sexualitet spelar stor roll. Att bara definiera sig själv som hbtq blir att exkluderas. Uteslutningen av olika förståelser för våld i nära relationer kan vara ett försöka till att avskaffa mångtydigheten i diskursen som elementet hbtq bidrar till.

4.2.4 Sammanfattning av hbtq

Diskursen om våld i nära relationer både inkluderar och exkluderar hbtq-personer som är utsatta för våld i nära relationer. Inkluderingen ter sig som en självklarhet när hbtq-personer benämns som en särskilt utsatt grupp. Exkluderingen sker i begreppsdefinitioner och i prioriteringar av en viss förklaringsmodell över andra, som i utredningen beskrivs som mest inkluderande för

alla (kvinnor). Att ha med hbtq i utredningen kan utläsas som ett alibi då utredningen i första anblick ses som inkluderande som har med gruppen, men i en mer omfattande läsning kan den ses som exkluderande i motiveringar att inte ha med hbtq i den nationella strategin. Att hbtq-personer ska uppmärksammas enligt uppdraget, och då inte att våldet mot dem ska upphöra som mäns våld mot kvinnor ska, motiveras inte.

Tidigare i analysen identifierades det ideala offret i texten. Beskrivningarna av det ideala offret blir i sin tur väldigt svårt för en person som identifierar sig som hbtq att ingå i. En hbtq-person som är ett offer i kontexten våld i nära relationer behöver inte alltid identifiera sig som kvinna eller vara utsatt av någon som identifierar sig som man. Dock kan de komplexa känslorna som beskrivs som ett idealt offer ska känna vara inkluderande för hbtq-personer. Men den största olikheten för en hbtq-person i utredningens beskrivning av ett idealt offer är att kunna kräva sin status som idealiskt offer, då makten i samhället för hbtq-personer inte finns i samma utsträckning som för heterosexuella kvinnor. Detta visas i prioritering av förklaringsmodeller och exkluderingen från utredningen. En problematik med att ha de definitioner som utredningen har är att antagandet alltid blir att kvinnor är offer och män är förövare vilket i sig faktiskt kan motarbeta arbetet i att nå målet i att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Att ha enkla förklaringar till våldet osynliggör de olika förklaringar som kan kopplas till att vara ett offer för våld vilka kan se mycket olika ut, även för gruppen kvinnor (Richie 2005, s. xv-xviii).

Att använda begreppet mäns våld mot kvinnor och de förklaringsmodeller som stödjer detta begrepp motiveras väl i utredningen. Utifrån ett queerteoretiskt perspektiv kan motiveringen förklaras med att kvinnor som offer och män som förövare ses som något naturlig förekommande i diskursen om våld i nära relationer. Detta har tillkommit rent historiskt genom performativa handlingar som tillsammans skapat bilden av att det endast handlar om heterosexuella män som utsätter heterosexuella kvinnor för våld (Butler 2007, s. 214). I *Heterosexualiteten som antagande* byggs denna tankegång vidare på.

4.3 En osynlig självklarhet

Avslutande temat är *En osynlig självklarhet* som syftar på heterosexualitet som en självklarhet i utredningen som inte diskuteras, d.v.s. ett osynliggörande av självklarheten. För att beskriva detta presenteras hedersrelaterat våld och förtyck som ett exempel från utredningen för att sedan fördjupa analysen. Där förs diskussionen om heterosexualiteten i diskursen om våld i nära relationer vidare bland annat utifrån hur utredningen pratar om politik & kunskap kopplat till

ämnet våld i nära relationer och där teoretiseras vidare hur ämnet på så sätt prioriteras över andra.

4.3.1 Exempel: Hedersrelaterat våld och förtryck

I utredningen är hedersrelaterat våld och förtryck en del av uppdraget och den föreslagna strategin. Att använda exemplet hedersrelaterat våld och förtryck i analysen är för att exemplifiera heterosexualiteten som självklar i utredningen. Det är viktigt att poängtera att inte endast denna kategori påverkar val eller prioriteringar i utredningen eller att hedersrelaterat våld och förtryck kan förklaras enbart med heterosexualitet, men att detta är en påverkansfaktor som tar sig i uttryck i utredningen.

Uppdraget för utredningen omfattar inte bara mäns våld mot kvinnor utan också arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck:

I och med att utredningen, utöver att föreslå en samlad nationell strategi för att nå det fjärde jämställdhetspolitiska delmålet, har haft i uppdrag att inrymma arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck så ingår ett större område än vad som täcks in av i jämställdhetspolitikens uppgift och ansvar. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck kan kvinnor vara utövare av våldet och pojkar eller män kan vara våldsutsatta. Utredningen har således ett uppdrag som delvis går utanför ramarna för jämställdhetspolitiken. (SOU 2015:55, s. 48).

Utredningen väljer här att gå utanför sitt uppdrag, trots att det inte täcks av jämställdhetspolitiken. De beskriver också att våld och förtryck kan utövas av kvinnor och män kan vara offer. Uppdraget och motiveringen av hedersrelaterat våld och förtryck beskrivs under rubriken "Inkluderande uppdrag". Där skiljer de sig i motiveringen av t.ex. hbtq där de inte kan gå utanför ramarna för den gruppen och i beskrivningar av hbtq kopplas kvinnor som offer, inte män. Precis som med våld i hbtq-relationer så saknas det statistik:

Det går inte att få fram siffror på hur många brott som begås i hederns namn i Sverige i dag, då vi saknar brottskod för hedersrelaterade brott. (SOU 2015:55, s. 66).

Trots detta är hedersrelaterat våld och förtryck ett prioriterat område och ingår i den nationella strategin. I beskrivningar av hedersrelaterat våld och förtryck beskrivs också andra förklaringsmodeller än just könsmaktsordningen. Denna som tidigare beskrivits som så central när det kommer till våld att den kan läsas som ett antagande. Beskrivningar kan istället se ut såhär:

Den starka individ som stod emot familjens och/eller släktens krav och som tog sig ur sin situation kan ”kollapsa” efter uppbrottet. [...] Dels kan svårigheten att hantera ensamhet knytas till den kollektiv-orientering som är gemensam för många av de unga. (SOU 2015:55, s. 157).

Här kan andra förklaringar till våldet utöver könsmaktsordningen utläsas, t.ex. en kollektiv-orientering, familjens och/eller släktens krav. Som utredarna beskriver så går de utanför uppdraget och det blir därför intressant varför just denna grupp kan tas med i utredningen. Våldet kan förklaras på andra sätt precis som för andra grupper som nämns som särskilt utsatta i utredningen men varför tas hedersproblematik upp som ett särskilt viktigt problem att lyftas upp? Sokoloff & Pratts antologi handlar om att kvinnor som grupp drabbas av våld på olika sätt och att sociala villkor påverkar detta (Richie 2005, s. xv-xviii) vilket kan kopplas till valet av prioriteringen av hedersrelaterat våld och förtryck i utredningen. Dock passar könsmaktsperspektivet som förklaring till våld in på vissa delar av hedersrelaterat våld och förtryck som ämne vilket kan påverka prioriteringen av denna grupp i utredningen.

Ett fokus på sexualitet och relationer samt kontrollen av detta kan avläsas från utredningen i diskussioner om hedersrelaterat våld och förtryck:

Bland annat att kontroll av flickors och kvinnors sexualitet och särskilt oskuld och kyskhets är centralt, och att familjens rykte och prestige anses bero på det faktiska, påstådda eller misstänkta beteendet hos flickor och kvinnor. [...] Tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor lyftes också som specifika företeelser som härrör från uppfattningen att både familjens och mannens heder beror på flickor och kvinnors sexuella beteende. (SOU 2015:55, s. 58).

Resultaten visade att normer om oskuld och äktenskap starkt påverkade både vardagen och framtiden för många barn, särskilt flickor. 23 procent av flickorna

svarade att de inte tilläts ha en pojkvän och att deras föräldrar förväntade sig att de skulle vara oskulder tills de ingick äktenskap. (SOU 2015:55, s. 67).

Heder handlar om att uppehålla normer och värderingar där heterosexualiteten är central när det kommer till relationer. Heterosexualiteten i citaten kan identifieras som kontrollen av flickors sexualitet som ska kontrolleras av männen. Citaten handlar om relationer och sexualitet men att idealet är att kvinnor ska vara i relationer med män. Att vara hbtq innebär att inte leva enligt heteronormen och därmed bryta med hederskodexen som finns i många familjer och på så vis medför skam till gruppen (RFSL Rådgivningen Skåne). Det finns en stark heteronormativitet i många familjer som präglas av en stark hederskontext. Anledningen till att pojkarna kan vara offer är för att de själva kontrollerar men också är kontrollerade:

Pojkar och unga män i en hederskontext deltar ofta i varierande utsträckning i förtryck, kontroll och bestraffning av sina systrar, kusiner och/eller mamma. Om pojken eller den unga mannen inte betar sig i enlighet med hedersrelaterade normer och värderingar och vägrar delta i kontrollen och bestraffningen av närstående kvinnor kan han utsättas för olika former av påverkansförsök och hot att skickas till föräldrarnas hemland. (SOU 2015:55, s. 89-90).

Det framgår dock att pojkar inte har samma begränsningar i sitt vardagsliv som flickor. Däremot har de i nästan lika stor utsträckning som flickor stora begränsningar i valet av framtida partner. (SOU 2015:55, s. 90).

I och med detta ses då att vara hbtq som en mycket utsatt grupp i en hederskontext som utredningen här beskriver:

Homo- och bisexuella ungdomar samt transungdomar kan riskera våld, hot och utfrysning av sina familjer och släktingar oberoende av om ungdomens familj och släkt tillhör en typisk kollektiv familjestruktur präglad av hedersnormer. (SOU 2015:55, s. 93).

Detta innebär att ett accepterande för andra sexualiteter än den heterosexuella sällan finns i familjer med en stark hederskultur. Utredarna beskriver att hedersrelaterat våld och förtryck lyfts som ämne senare än mäns våld mot kvinnor och att:

Morden på flickan Sara Abed Ali och på de två unga kvinnorna Pela Atroshi och Fadime Sahindal fick stor massmedial uppmärksamhet och spelade en stor roll i att hedersrelaterat våld och förtryck blev en samhällsrelaterad angelägenhet. (SOU 2015:55, s. 58).

En tolkning som kan göras är att när personer dör i en utsatt grupp blir detta ett problem, precis som att mäns dödliga våld mot kvinnor ses som ett stort problem som det måste läggas mer insatser på för att lösa (SOU 2015:55, s. 65). En hård tolkning skulle vara att när dödlighet syns tydligt och öppet för en specifik grupp, som t.ex. mord på unga kvinnor, så ses det som ett samhällsproblem mer än vad det tidigare gjort. En annan tolkning kan vara att hedersrelaterat våld och förtryck har funnits länge, men när det uppmärksammas i Sverige som ett reellt problem får det uppmärksamhet och det satsas resurser på detta, att unga kvinnor dör bidrar till detta. En annan tolkning kan vara om i vilken kontext hedersrelaterat våld och förtryck som begrepp finns. Utifrån teorier om sexualitet och den heterosexuella matrisen som teori går det att visa på att heterosexualiteten här är ett samband för prioriterade grupper i utredningen.

Med teorin om den heterosexuella matrisen kan en ny förståelse om varför ämnet hedersrelaterat våld och förtryck prioriteras i utredningen. I den heterosexuella matrisen hänger kön, genus och begär ihop i en naturlig kedja (Butler 2007, s. 236) och ses som självklar av samhället. Utifrån exemplet kan vi placera in detta i matrisen då: Kön, kvinnor och män, hänger ihop med hur en kvinna eller man ska bete sig i en hederskontext samtidigt som förväntningar på beteenden om vilken sexualitet de har och vilka relationer de har (begär) också hänger ihop. Idealet i hederskontexter är att detta ska sammanstämmas som här visas med den heterosexuella matrisen. Bryter en person mot detta genom att t.ex. välja en annan partner än vad som förväntas riskerar personen att uteslutas från familjen eller värre. I diskursen om våld i nära relationer passar hedersrelaterat våld och förtryck in i matrisen, vilket förklaras mer ingående i nästa avsnitt.

Hedersrelaterat våld och förtryck kan ses som ett moment i diskursen om våld i nära relationer då utredningen motiverar prioriteringen genom att tillsluta detta till mäns våld mot kvinnor och på så sätt avskaffa mångtydighet (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 33).

4.3.2 Heterosexualiteten som antagande

I exemplet ovan visas, med hjälp av heterosexuella matrisen som teori, att heterosexualitet kan ses som ett antagande i hela utredningen och som en möjlighet för att få inkluderas i diskursen om våld i nära relationer. I detta avsnitt beskrivs hur heterosexualiteten kan ses som ett antagande rent politiskt och forskningsmässigt utifrån vad utredningen presenterar för att sedan sätta in detta i den heterosexuella matrisen.

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är "sällan ett prioriterat område av chefer på lokal, regional och nationell nivå." (SOU 2015:55, s. 21). I utredningen förklaras också ämnet som baserat på politiska åsikter eller "aktivistisk agenda":

Insatser mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har som regel inte utgått ifrån forskning och utvärdering, utan har i stället tenderat att baseras på en aktivistisk agenda. (SOU 2015:55, s. 143).

Ämnet kan då ses som något som främst styrs av politik och aktivism vilket i sin tur bidrar till att ämnen och/eller grupper som inte är ett intresse för politiken i stort riskeras att prioriteras bort. Utredningen menar också att:

Det finns ofta ett stort glapp mellan verkligheten och "hur det borde vara". Glappet är oacceptabelt och kan vara förödande för de våldsutsatta. Strategin syftar bl.a. till att regionala och lokala skillnader ska minska (SOU 2015:55, s. 170).

Att bilden av hur det borde vara anses så tydlig av utredarna blir problematiskt för hbtq-personer, men också för alla utsatta då praktiken är det som hjälper och inte bara tankar om hur det borde vara. Gårdfeldt (2003, s. 21-22) identifierar avsaknaden av referensramar för tolkningar för våld som hbtq-personer har varit utsatta för då fokus är heterosexuella relationer. Om tankar om hur det borde vara inte inkluderar hbtq-personer och verkligheten är sämre kan våldsutsatta hbtq-personers situation anses vara mycket dålig. Ämnet våld i nära relationer har också sitt ursprung i kvinnorörelsen:

Den startade i slutet av 1970-talet med våldtäktsdebatten som startpunkt och fick ett verkligt uppsving under 1980-talet då många kvinnojourer bildades. Kvinnorörelsen

avtäckte och synliggjorde mäns våld och övergrepp mot kvinnor och barn och dess konsekvenser. (SOU 2015:55, s. 55).

Detta påverkar också prioriteringarna av perspektiv. Kampen för kvinnors rättigheter och bilden av männen som tydliga förövare återspeglas än idag, inte minst i utredningar som denna, men också i samhället i stort då hbtq-personer inte är accepterade till fullo av omgivningen (Knöfel Magnusson 2010, s. 37).

En strategi mot mäns våld mot kvinnor beskrivs som konkret och effektiv i utredningen och vidare argumenteras för att ett stort antal mål och uppdrag kan vara problematiskt:

Vi har sammantaget vägt in olika aspekter och synpunkter, fördelar och nackdelar med olika förslag och slutligen valt att lyfta fram de målområden som vi bedömt som centrala och avgörande för att en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska bli så konkret och effektiv som möjligt. (SOU 2015:55, s. 39).

Om en stor mängd mål och uppdrag ges till en myndighet kan det medföra att det i praktiken är myndigheten som får prioritera. (SOU 2015:55, s. 246).

Utifrån förklaringar från utredningen verkar samhället ha en tydlig bild av hur våld bör tolkas och förklaras. En tolkning är att för att förenkla och effektivisera så ses mäns våld mot kvinnor som ett bra begrepp. Detta skapar dock en motsats då perspektiv och begrepp som väljs bort ses som ineffektivt. Till exempel diskuteras det mycket om varför våld i samkönade relationer inte ingår i strategin på samma sätt som mäns våld mot kvinnor gör. Diskurser vill avskaffa mångtydighet och strävar efter stabilitet (Winter Jörgensen & Phillips 2000, s. 33). Hbtq som grupp "stör" i detta och är, som identifierat tidigare i analysen, ett element som vill omdefiniera diskursen.

Utredningen definierar vilka områden det måste satsas mer på vad gäller forskning och kunskap:

Trots att kunskap har tillkommit ser utredningen dock behov av att forskningen behöver utvecklas inom flera områden, som t.ex. våld mot flickor och unga kvinnor, våld i ungas parrelationer, sexuellt våld och hedersrelaterat våld och förtryck, inom förebyggande arbete och i arbete med våldsutövare. (SOU 2015:55, s. 293).

Våldet som beskrivs här har tidigare relaterats till mäns våld, främst då våld mot flickor & unga kvinnor och sexuellt våld. Dessa kategorier kopplas också till en heterosexuell relation. I beskrivningar av ålder (unga flickor och kvinnor) kopplas dessa till att ha relationer med män: "Vissa unga män som slår sina flickvänner får stöd från omgivningen och skulden läggs på den unga kvinnan." (SOU 2015:55, s. 76). Forskningssatsningar ska läggas på dessa grupper, vilket synliggör prioriteringen av mäns våld mot kvinnor och heterosexualiteten. Hbtq och behovet av forskning har nämnts tidigare men citatet ovan är en del av den nationella strategin och beskrivningar av förebyggande insatser, bland annat ökad kunskap. Som Dahl (2000, s. 31) menar så utgår svensk forskning från heterosexuella relationer, ibland omedvetet, vilket kan vara fallet här då utredarna aldrig reflekterar över heterosexualitet i motiveringar av prioriteringar av just mäns våld mot kvinnor.

Utredarna beskriver kvinnor som utsätts för mäns våld och män som utsätts för våld i nära relationer som två olika fenomen som inte kan likställas:

Att uppmärksamma mäns våld mot kvinnor motsäger inte att män som utsätts för våld i nära relationer uppmärksammas, men det ingår inte i uppdraget för den nationella strategin. Det är viktigt att se att det är olika fenomen som inte kan likställas. Forskningen är samstämmig i att mäns våld mot kvinnor i nära relationer är allvarligare, grövre och har farligare konsekvenser (SOU 2015:55, s. 52-53).

Det är tydligt att det för utredarna handlar om att det inte går att kombinera mäns våld mot kvinnor med andra grupper och teorier om våld för dessa och som de säger är det som sagt olika fenomen. Forskning menar att det är grövre våld, dock finns det inte mycket forskning om just hbtq där det behövs forskning innan det fullt ut går att uttala sig om grovheten och konsekvenserna för gruppen. Utredarna har också tidigare sagt att det finns likheter i våldet som hbtq-personer utsätts för och mäns våld mot kvinnor (SOU 2015:55, s. 91). Utredarna vet inte hur utbrett våld i samkönade relationer är, då forskning saknas, och de är medvetna att de inte väljer att problematisera vissa saker när de motiverar valet av mäns våld mot kvinnor som begrepp. Detta gör det dock inte mindre problematiskt.

Det är också tydligt att utredarna väljer att endast se en förklaring, vilket går att problematisera vidare. Queer uppmanar oss att tänka bortom uppdelningar (Ambjörnsson 2006, s. 9) och med ett queerteoretiskt perspektiv går det att utläsa många olika förklaringar till våld

i utredningen. I läsningen blir det inte lika självklart att välja ut ett perspektiv eller ett "fenomen" som det rätta sättet att tolka våld i nära relationer på. Utredningen får det att verka självklart i uteslutandet av vissa grupper och i prioriteringarna av förklaringsmodeller. Med teorin om den heterosexuella matrisen presenteras nedan en teoretisk förklaring till varför det verkar självklart att utesluta vissa grupper för att samtidigt sätta in diskussionen om politik och kunskap i en mer teoretisk kontext och visa på varför detta kan te sig så naturligt.

Den heterosexuella matrisen är en del av en tvingande praxis där heterosexualitet ses som naturligt (Butler 2007, s. 236). Kön, genus och begär hör ihop, det vill säga att antaganden om det kroppsliga könet, antagandet om det sociala beteendet och antagandet om sexuella begär ses som naturligt (Ambjörnsson 2006, s. 112). I utredningen är kvinnor och män de biologiska kön som går att inta vilka ställs i relation till det sociala beteendet, det vill säga att kvinnor är offer och män är förövare. Detta hänger också ihop med beskrivningar av sexuella begär då kvinnor antas vara i relationer med män, heterosexuella relationer, och att det inte går att ha relationer som ser annorlunda ut.

Alla som identifierar sig som hbtq passar inte in i förenklade förklaringar med endast män och kvinnor som valbara kön. I kontexten våld i nära relationer så är inte alltid alla offer alltid kvinnor eller alla förövare alltid män. Relationer som präglas av våld är inte alltid heterosexuella relationer (Knöfel Magnusson 2010, s. 9). Det kan vara lesbiska relationer, homosexuella män eller personer med andra könsdefinitioner än just kvinna eller man i relation till varandra, t.ex. en person som identifierar sig som queer eller inte vill definiera sin könsidentitet. Den heterosexuella matrisen, som utläst från utredningen, tvingar in de som ska kunna vara offer i denna och de som inte passar in prioriteras istället bort. Man och kvinna blir som naturliga uppdelningar och motsatser till varandra, som binära oppositioner (Butler 2007, s. 56) och det är svårt att ha andra positioner än det binära för att kunna vara offer eller förövare i diskursen om våld i nära relationer.

Rent historiskt och politiskt utgår diskursen från den heterosexuella matrisen vilket i sin tur också påverkar hur utredningen talar om detta. Och detta påverkar i sin tur också hur stödet i samhället ser ut för grupper som är våldsutsatta. Detta är dock inget som är medvetet från utredarnas sida, bortprioritering och exkludering, utan den heterosexuella matrisen ses som naturlig och är allomfattande i hela samhället (Ambjörnsson 2006, s. 52). Detta ses inte som exkluderande av utredarna och är inte heller menat som det utan de refererar till att det är just jämställdhetspolitiska mål som de grundar sig på, vilket ses som naturligt, och dessa i sin tur är också präglade av den heterosexuella matrisen.

5. Slutsatser och diskussion

I detta avsnitt sammanfattas analysen och dess slutsatser genom att koppla till syfte och frågeställningar för undersökningen. Vidare förs en mer öppen diskussion om vad slutsatserna innebär och vad som vidare kan göras utifrån kunskaperna om detta.

5.1 Sammanfattning och slutsatser

Syftet med undersökningen var att se hur det talas om våld i nära relationer utifrån ett hbtq-perspektiv i SOUn *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. Syftet var bland annat att se över diskursen i stort och detta gjordes genom att hitta nodalpunkter, offer och förövare, som identifierades och kopplades till momenten kvinnor och män. Där teoretiseras dessa utifrån Nils Christies teori om det ideala offret och att beskrivningarna av offer och förövare kan ses som binära oppositioner. Det går att utläsa två nodalpunkter vilka i sin tur också blir de subjekspositioner som går att inta i diskursen om våld i nära relationer. Denna del var deskriptiv och inledande för vidare analys.

Vidare ingick det i syftet att se till vad som nämns och utelämnas i diskussioner kopplat till hbtq-personer och i analysen beskrivs vad utredningen faktiskt säger om hbtq-personer, hur utredningen är inkluderande och hur utredningen är exkluderande. Vid första anblick kan utredningen läsas som inkluderande mot andra grupper då de faktiskt mer eller mindre tar plats, men vid en närmare analys framkommer det att olika perspektiv och förklaringar till våld finns och det är i valet av dessa som exkluderingen av hbtq-personer tar sig i uttryck. Utifrån tidigare identifiering av nodalpunkter identifierades hbtq-personer som element i diskursen då de har svårt att passa in i denna samt att hbtq som begrepp är mångtydigt och inrymmer många olika definitioner. I tidigare beskrivningar av offer och förövare är det mycket svårt för hbtq-personer att ingå då kön och sexualitet inte alltid överensstämmer i dessa beskrivningar i relation till hbtq.

Diskursen förstås utifrån ett queerteoretiskt perspektiv och analysen avslutas genom att Butlers teori om den heterosexuella matrisen appliceras på diskursen om våld i nära relationer. Men först tas exemplet hedersrelaterat våld och förtryck upp då denna grupp inkluderas i utredningen trots att detta frångår uppdraget som utredarna fått från början. Här identifieras fokuset kring heterosexualitet vilket beskrivs utifrån heterosexuella matrisen som ett brytande av hederskontexten sammanhänger med att skilja sig från den heterosexuella matrisen. Utifrån tidigare beskrivningar och utifrån vad utredarna rent politiskt och forskningsmässigt beskriver om våld i nära relationer sätts detta in i matrisens olika steg som enkelt kan beskrivas

som: kön, genus och begär. I utredningen kan antaganden om kön, socialt beteende utifrån detta kön och antaganden om begäret av det motsatta könet utläsas, vilket i sin tur exkluderar hbtq-personer från att kunna ses som en naturlig del av diskursen om våld i nära relationer utläst från denna utredning.

Diskursen präglas av den heterosexuella matrisen, på gott och ont. Som utredningen presenterar så är mäns våld mot kvinnor mycket allvarligt och behöver satsas mer på. Detta blir dock på bekostnad av andra grupper som inte ingår i beskrivningen av offer och förövare i dagens dominerande diskurs om våld i nära relationer.

5.2 Avslutande diskussion

Att motivera valet av prioriteringen av könsmaktsordningen som förklaringsmodell menar jag inte räcker då många grupper bortprioriteras i detta val. Jag anser att utredarna behöver vara mer öppna för detta, se bortom den heterosexuella matrisen och på så vis inkludera fler grupper än heterosexuella kvinnor som drabbas av våld i nära relationer. Det kan verka som att hbtq som grupp väljs bort i utredningen men de är faktiskt fortfarande med och tar upp en del av utredningen, dock är det absolut inte lika problematiserande diskussioner och utvecklade resonemang över våldet och dess konsekvenser i jämförelse med diskussioner om mäns våld mot kvinnor. Jag förklarar detta med den heterosexuella matrisen som teori men jag vill återigen tydliggöra att jag inte tror att utredarna har dåliga intentioner med bortprioriteringen av hbtq-personer och andra grupper. Jag nämnde i analysen att hbtq skulle kunna läsas som en form av alibi i utredningen för att på så vis ses som mer inkluderande. Men i sådana fall skulle det kunna ses som ett ”omedvetet” alibi. Den heterosexuella matrisen ses som naturlig och självklar, vilket också mäns våld mot kvinnor ses som självklart förekommande och som viktigt att arbeta mot.

Med min undersökning vill jag uppmana andra till att se bortom de antagna normala, både i utredningen men även i samhället i stort. Jag hoppas att jag får de som läser att reflektera kring hur naturlig heterosexualitet kan verka i den rådande diskursen och inse exkluderingen av hbtq-personer som skapas genom detta. En önskan från mig skulle vara att en strategi för våld i samkönade relationer skulle tas fram i framtiden, men det är tyvärr många steg kvar tills dess. Främst handlar det om att ändra samhällets uppfattning om vikten av hbtq-personer mående och deras rättigheter. Bristen på förståelse för hbtq-personer och vikten av detta visas i min undersökning, men det gäller bara en offentlig utredning. Det behövs mer omfattande undersökningar om detta och jag uppmanar fler än bara författare till kandidatuppsatser att intressera sig för ämnet. Våld i samkönade relationer eller bara hbtq-

personers rättigheter är ämnen där det finns otroligt mycket utrymme för förbättring och det är inte svårt att hitta kunskapsluckor som måste fyllas. Jag hoppas också att ämnet är något som RFSL kommer att lyfta mer i framtiden. RFSL är några av de få organisationer i samhället idag som har makten att faktiskt sprida kunskap om detta, främst till sina medlemmar men också till samhället i stort.

Jag vill se att fler uppmärksammar hbtq-personer i samhället i framtiden, vilket jag tror i sin tur kommer att göra att hbtq som grupp kommer att växa sig starkare. Att då blunda för problem som är specifika för denna grupp kommer bli problematiskt. Jag vill uppmana till mer forskning, omfångsundersökningar och ökat stöd till forskning om hbtq-personer och deras villkor i samhället för att på så vis förbättra alla människors möjlighet att ha en trygg tillvaro. Jag vill uppmana forskare som intresserar sig för ämnet att inte vara rädda för att kritisera det som ses som naturliga förklaringar till fenomen och försöka få omvärlden att förstå att det inte finns enkla förklaringar till exempelvis våld i samkönade relationer. Våga kritisera och se bortom den allmänna diskursen för att på så vis komma vidare i utvecklingen av förståelsen av människor och hur alla i samhället kan få rätt hjälp och stöd.

Referenslista

- Ambjörnsson, Fanny (2006) *Vad är queer?* Stockholm: Natur och kultur
- Balsam, Kimberly F. & Szymanski, Dawn M. (2005) "Relationship Quality and Domestic Violence in Women's Same-Sex Relationships: The Role of Minority Stress". I *Psychology of Women Quarterly*, 29. s. 258-269
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Butler, Judith (2007) *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos
- Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (2007) "Introduktion". I Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.) *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber
- Christie, Nils (2001) "Det idealiska offret". I Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur
- Dahl, Ulrika (2005) *"Det viktigaste är inte vad extremisterna tycker utan vad den stora majoriteten gör": från hatbrott och homofobi till heteronormativitet och intersektionalitet: en kunskapsinventering och situering av forskning*. Stockholm: Forum för levande historia
- Gårdfeldt, Lars (2003) *Kvinna slår kvinna, man slår man: homosexuell partnermisshandel*. Stockholm: Nationellt råd för kvinnofrid.
- Haraway, Donna (1988) "Situated knowledges: the science question in feminism and the privilege of partial perspective". I *Feminist studies* 14:3, s 575-599
- Holmberg, Carin & Stjernqvist, Ulrica (2005) *Våldsamt lika och olika: om våld i samkönade parrelationer*. Stockholm: Stockholms universitet, Centrum för Genusstudier
- Johnsson-Latham, Gerd (2014) "Mäns våld mot kvinnor i ett globalt perspektiv". I Heimer, Gun, Björck, Annika & Kunosson, Chrystal (red.) *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*. Lund: Studentlitteratur
- Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (2012) "Etik i forskning och etiska dilemman". I Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.) *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups
- Knöfel Magnusson, Anna (2010) *Det ingen vill se: en bok om våld i samkönade parrelationer*. Stockholm: Brottsofferjourernas riksförbund

- Lobel, Kerry (1986) "Introduction". I Lobel, Kerry (red.) *Naming the violence: speaking out about lesbian battering*. Seattle: Seal Press
- Lundgren, Eva (2004) *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS)
- Lykke, Nina (2009) *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Stockholm: Liber
- Mason, Gail (1997) "Boundaries of Sexuality: Lesbian Experience and Feminist Discourse on Violence Against Women". I *Australasian Gay & Lesbian Law Journal*, 7, pp. 41-56
- Morin, Caroline (2014) "Re-traumatized: How Gendered Laws Exacerbate the Harm for Same-Sex Victims of Intimate Partner Violence". I *New England Journal On Criminal & Civil Confinement* 40, no. 2: 477-497
- NCK (2009) *Våld i samkönade relationer - en kunskaps- och forskningsöversikt*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet
- NCK (2014) *Våld och hälsa: en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet.
- Renzetti, Claire M (1992) *Violent betrayal: partner abuse in lesbian relationships*. Newbury Park, Calif: Sage Publications
- RFSL. "Begreppslista" <http://www.rfsl.se/?p=410> (2015-11-13)
- RFSL Rådgivningen Skåne. "Hedersrelaterat våld" <http://www.rfslskane.se/sex-lust-och-halsa/heder/> (2015-12-16)
- Richie, Beth E. (2005) "Foreword". I Sokoloff, Natalie J. & Pratt, Christina (red.) *Domestic violence at the margins: readings on race, class, gender, and culture*. New Brunswick, N.J: Rutgers University Press
- Ristock, Janice L. (2002) *No more secrets: violence in lesbian relationships*. New York: Routledge
- Rosenberg, Tiina (2011) *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Bokförlaget Atlas
- Sandell, Kerstin (2005) "Enkla tekniker och besvärliga frågor: att arbeta med Donna Haraway". I Lundqvist, Åsa, Davies, Karen & Mulinari, Diana (red.) *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Liber
- Socialstyrelsen. "Definition av våld och utsatthet i nära relationer" <https://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definitionb> (2016-01-14)

- SOU 2015:55 Utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck: slutbetänkande*. Stockholm: Fritze
- Steen, Anne-Lie (2003) *Mäns våld mot kvinnor - ett diskursivt slagfält: reflektioner kring kunskapsläget*. Göteborg: Univ., Sociologiska institutionen
- Wendt Höjer, Maria (2002) *Rädslans politik: våld och sexualitet i den svenska demokratin*. Malmö: Wallin & Dalholm Boktryckeri AB
- Winther Jörgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur